

Laupäev
1. detsember 2012
Nr. 139 (2741)
Sõltumatu ajaleht
0.64 €

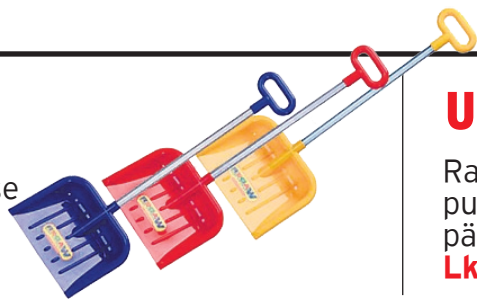
RAPLAMAA Sõnumid

www.sonumid.ee

REHVI KESKUS
Rehvid ja rehvivahetus!
Oleme avatud
E-R 8-18, L 9-15
Tel 489 4166, 527 3355
rehvikeskus@gmail.com
www.rehvikeskus.com

Uudis:

Rapla vald on riigihankeseaduse pantvang
Lk 2

Uudis:

Raplamaa pidas puuetega inimeste päeva
Lk 3

Persoon:

Kaja Heinsaar: Ootamatust pakkumisest sai õige valik
Lk 6

Ajalugu:

Järvakandi mõis - Staalide ja Taubede moodne maailm
Lk 12 ja 13

TAMREX

JOPE OSTJALE VÄÄRTUSLIK KINGITUS!

*Ostes SNICKERS WORKWEAR

talvejope (art 1319/0404 või art 1119/5804),
saad kingituseks TASUTA
WINDSTOPPER® talvemütsi

TASUTA*
talvemüts

(väärtaus 35.- €)

art 9093/0418

SNICKERS WORKWEAR
WINDSTOPPER®
talvemüts

TASUTA*

TAVAHIND 35.- €

-10%
kehtib ka müüsi pakkumisega

SNICKERS WORKWEAR
Power Winter talvejope

art 1119/5804

Trendikas ja vastupidav talvejope on soe ja koosneb keha liikumist järgivatest 3D-lõigetest, mis annavad töömehele maksimaalse liikumisvabaduse ja mugavuse. Jope on valmistatud vett- ja õlihülgavast Power-polüamiidkangast, mis kestab kaua ka väga keerulistes töötingimustes. Pehme sisevooder hoiab hästi sooja. Jope esiosa on lühem, et mugavamalt püksitaskutele ligi pääseda ning tagumine äär pikem, et töömehe selg kindlalt soojas püsiks. Suured luku ja fliisvoodriga küljetaskud ja mahukad sisetaskud võimaldavad kõike vajalikku mugavalt kaasas kanda. Väline lukuga rinnatasku on mõeldud rahakoti või mobiili turvaliseks kaasas kandmiseks.

Värv: tumehall ja must

TAVAHIND 110.- €

SOODUSHIND

99.- €

SNICKERS WORKWEAR
Power Winter talvejope

art 1319/0404

Eriti kvaliteetne ja kauakestev tööjope on kokku pandud keha liikumist järgivatest 3D-lõigetest, mis annavad töömehele maksimaalse liikumisvabaduse ja mugavuse. Jope on valmistatud vett- ja õlihülgavast polüester/Power-polüamiidkangast. Pehme sisevooder hoiab hästi sooja. Jope esiosa on lühem, et mugavamalt püksitaskutele ligi pääseda ning tagumine äär pikem, et töömehe selg kindlalt soojas püsiks.

Värv: must

84.- €

Hinnad sisaldavad käibemaksu 20% ja kehtivad kuni 31.12.2012 või kuni kaupa jätkub!

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35 | TARTU Aardla 114, Ringtee 37a | PÄRNU Riia mnt 169a, Savi 3 | RAKVERE Pikk 2 | VILJANDI Riia mnt 42a | JÕHVI Tartu mnt 30 | NARVA Plii 2 | VALGA Tööstus 39 | NARVA Tallinna mnt 19c | HAAPSALU Ehitajate 2a, Uuemõisa

Rapla vahetas välja oma esindaja haigla nõukogus

Inge Põlma

Rapla vald tegi Raplamaa Omavalitsuste Liidule kui SA Rapla Maakonnahaigla asutajale ettepaneku kutsuda tagasi nõukogu liige Alar Mutli. Uueks kandidaadiks esitas Rapla vald Heidi Gili.

„Minu arvamus on, et haigla nõukogus peaks olema rohkem professionaalseid inimesi,“ põhjendas Rapla vallavanem Ilvi Pere, miks omavalitsuse esindaja asemel otsustati kandidaadiks esitada vallavalitsuse ega volikoguga mitte seotud Gil.

Omavalitsuste liidu täiskogu toetas ühehäälselt Gili kandidatuuri.

Rapla valla kodanik Heidi Gil on Ida-Tallinna Keskhaigla taastusravikliniku juhataja, samuti on ta SA Pärnu Haigla nõukogu liige.

Gil ei ole ainus Tallinna suurhaigla esindaja Rapla haigla nõukogus. Juba varasemast kuulub Kohila valla esindajana nõukogusse PERH-i anestesioloogia kliinikumi juhataja Andrus Remmelgas.

Maakonnahaigla nõukogu on seitsmeliikmeline. Asutaja esindajaid on jäänud kaks: Kehtna vallavanem Kalle Toomet (nõukogu esimees) ja Märjamaa vallavolikogu esimees Villu Karu. Lisaks eelnimetatuile kuuluvad nõukogusse veel Riigikogu liige Kalle Palling, Rapla Perearstikeskuse juhataja Kadri Luga ja AS-i Käru Hooldusravi Keskus juhataja Anne-Ly Reede.

Päästeameti meeldetuletused

Raplamaa Sõnumid

Praegused ilmaolud ei ole erakordsed, kuid päästeamet soovib inimestel hoida end ilma- ja teeoludega kursis ning enne hommikul kodust teele asumist hankida infot meediakanalitest ning hoida mobiiltelefoni aku laetud.

Samuti tuleb päästeamet meelde mõned vajalikud telefoninumbriid: kui teel olles tekib oht inimese elule või tervisele, tuleb helistada hädaabinumbrile 112; elektrikatekestustest ja katkenud liinidest teatage Elektrilevi telefonil 1343. Teeolude kohta saab infot maanteeinfokeskuse laua-telefonilt 614 0500 või lühinumbri 1510. Perearsti tasuta nõuandetelefon on 1220.

Ilmajaam lubab siiski selleks nädalavahetuseks vaid vähest lumesadu ja tugevamat lumesadu alles järgmiseks nädalavahetuseks.

Rapla vald on riigihankeseaduse pantvang

Tõnis Tõnisson

Esimese tugeva lumesajuga kordus Raplamaa teedel sama stsenaarium, mis mitmed varasemadki talved on sisse juhatanud. Eriti keerulisse olukorda oli ennast sättinud Rapla vald.

Patt on öelda, et sel aastal tuli talv ootamatult. Kõik meediakanalid hoiatasid mitu päeva ette, et kohe on tulemas külmalaine koos lume ja tugeva tuulega.

Teehooldajal ei olnud alustamisega kiiret

Juba sügisel, kui selgus, et hanke tulemusel teostab taliteede lumetõrjet Rapla valla üheksast piirkonnast seitsmes AS Veolia Keskkonnateenused, oli neid, kes ennustasid üsna täpselt seda, mis lume saabudes juhtuma hakkab. Senine varasem kogemus kaugemalt tulnud firmadega oli hoiatav. Murelikuks tegi ka see, et kõrvale lükati kohalikud tegijad, kes tunnevad hästi nii teid kui ka olusid ning kellel mitme talvega kogunenud vallarahva usaldus.

Toona, ja ka praegu, põhjendab vallavalitsus valikut riigihanke seaduse sättega, mis nõuab, et hanke korraldaja peab eelistama kandideerijat, kes esitab kõige odavama pakkumise.

„AS Veolia Keskkonnateenused esitas paberil kõige soodsama pakkumise, selle tagasilükkamist oleks tulnud väga veenvalt argumenteerida,“ ütles veel eile abivallavanem Indrek Kullam. Pelgalt kahtlused, et äkki keegi ei saa hakkama, pole ju veel argument, millele toetuda, kui paberil on kõik ideaalne.

Üks kohalikest, kes vaatamata sellele, et vald oli hooldajat valides just tema kõrvale lükanud, ometi esimese kutse peale vallale appi tuli, ütles, et ei mõista vallajuhtide valikut. Oma nime ei soovinud ta siiski öelda. „Äkki paneb Veolia pahaks, et ma siin nende tööd teen,“ muretses mees.

Foto: JAAK KADARIK

da,“ ütles veel eile abivallavanem Indrek Kullam. Pelgalt kahtlused, et äkki keegi ei saa hakkama, pole ju veel argument, millele toetuda, kui paberil on kõik ideaalne.

Lumetõrjet juhtisid vallaametnikud

Eile hommikul, kohe, kui vallamajja jõudsid esimesed signaalid sellest, et olukord on kriitiliseks muutumas, sõitsid vallateid üle vaatama Indrek Kullam ja maakorraldusspetsialist Hannes Milsaar.

Milsaar tunnistas kella üheksa paiku, et olukord on tõesti vilets.

Kella kaheteistkümneks olid mehed oma autoga kusagil Hagudi kandis ise lumme kinni jäänud, kuid olid juba veidi optimistlikumad. Käigult korraldasid nad asendusmeeste väljakutsumise.

Abi asuti otsima siis, kui hakkas selguma, et teedehoolitsemise kohustusega AS Veolia Keskkonnateenused ei olnud isegi möelnud tööga peale hakata. Vallavolikogu liige Tiit

Tammsaar, kes oli korraldamatuse suhtes väga kriitiline, teadis öelda, et Veolia juristid olid hommikul väitnud, et lumeolud ei ole veel sellised, et tuleks kiirustada. Raplamaa Sõnumitel ei õnnestunud seda väidet kontrollida, sest Veolia kontakttelefon kutsetele ei reageerinud.

Alles siis, kui kurjustamine väga valjuks muutus ja teedel hakkasid liikuma valla initsiatiivil kriisilukorda ajutiselt leevendama palgatud kohalikud mehed, ilmusid

lõpuks välja ka Veolia masinad. Öhtuks loodeti olukord ühiste jõududega kontrolli alla saada.

Sellegipoolest lubas Indrek Kullam, et Veolia Keskkonnateenustele viiakse ettekirjutus ja palutakse täpset meetmete kava, mis kinnitaks, et midagi sellist tulevikus enam ei kordu.

Kullam ei kinnitanud, et eesseisvatele läbirääkimistele kutsutakse ka senised teehoolitajad, kes kohalikke olusid paremini tunnevad

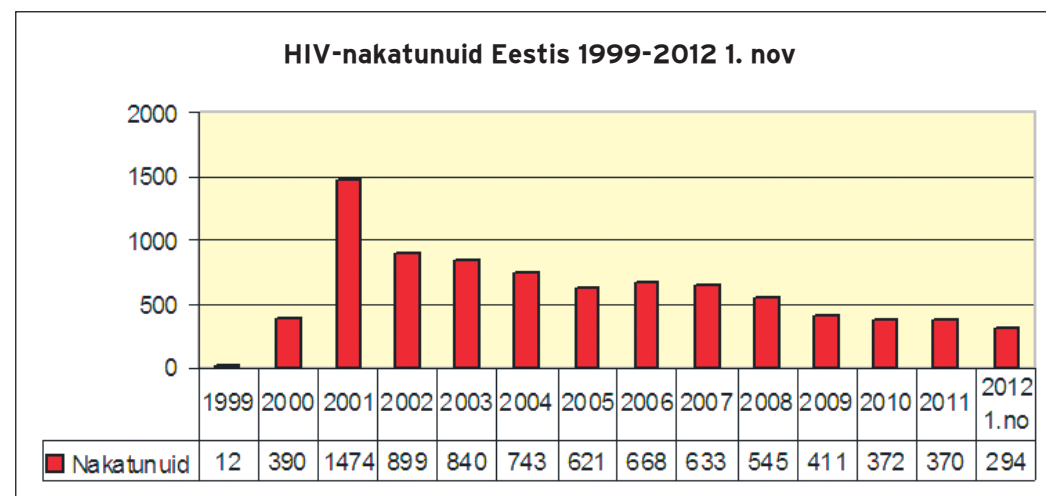
Täna on aidsi vastu võitlemise päev

Ülle Rüüson

1. detsember on ülemaailmne aidsi vastu võitlemise päev.

Päeva eesmärk on pöörata kogu maailma tähelepanu HIV-i ja aidsi levikule maailmas, solidaarsusele HIV-nakatunute ja aidsihaigetega ning HIV-ennetustegevusele pidurdamaks viiruse edasist levikut maailmas. Algatuse eestvedaja on Maailma Terviseorganisatsioon. Ülemaailmsel aidsi vastu võitlemise päeval kantakse punast solidaarsuslinti (Red Ribbon), mis sümboliseerib ühtsust võitluses HIV-i ja aidsiga.

Mitmes riigis üle kogu maailma toimuvad ülemaailmsel aidsi vastu võitlemise päeval HIV/aidsi probleemile

suunatud üritused, nii ka Eestis. Raplamaal tähistasid aidsi vastu võitlemise päeva mitmed koolid reedel. Varem on seda päeva tähistatud ka kirikukontserdiga Raplas (2004, 2010).

Omandatud immuunpuu-

dulikkuse sündroom (aids) muutus arstide ja teadlaste huviobjektiks 1981. aastal Ameerika Ühendriikides, mil esmakordselt diagnoositi inimestel raku-immuunsuse puudulikkusega kulgev haigus. Viited analoogselt haiguse esi-

nemise kohta pärinevad 1970-ndatest aastatest Aafrikast, Põhja- ja Kesk-Ameerikast ning Euroopast. Tänapäeval on aids ja HIV-nakkus kogu maailmas pandeemiliselt leviv nakkushaigus.

Haigusetektajaks on retro-

viiruste hulka kuuluv inimese immuunpuudulikkuse viirus (HIV), millel on kaks erinevat tüüpi – HIV-1 ja HIV-2. Mõlemal viirusel on erinevad genotüübid. HIV-1 on domineerivalt levinud kogu maailmas ja HIV-2 on levinud põhiliselt Lääne-Aafrikas, kust seda on reisijate poolt viidud maailma eri piirkondadesse. HIV-2 on väiksema patogeensusega, haiguse aeglasema progresseerumisega ja harvem emalt lootele leviv viirus.

HIV-i nakatunu sureb suure tõenäosusega lõpuks aidsi, kui inimesel on organismi immuunpuudulikkuse tõttu arenenud mingid muud haigused - vähk jms. Raplamaal on viimastel aastatel statistika järgi HIV-positiivseid diagnoositud üksikutel juhtudel – 2007 – 1, 2008 – 2, 2010 – 1 inimene.

Statistika: www.terviseamet.ee

Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskus

RINK sai uue nõukogu

Inge Põlma

Sihtasutuse Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskus (RINK) nõukogu liikmete volituste tähtaeg lõppes novembris.

Neljapäeval Raplamaa Omavalitsuste Liidu täiskogul oligi esimeseks päevakorrapunktiks RINK-i uue nõukogu liikmete määramine.

Nõukogus on seitse liiget, kellest viis määravad põhikirja järgi asutajad ehk Raplamaa omavalitsused, ühe liikme määrab Rapla maavanem ja ühe Rapla maakonna hariduskorralduse nõukoda.

Senistest liikmetest andsid nõusoleku jätkata Tiitu Raav (maavalitsus), Anne-Ly Reede (Kaiu-Käru piirkond) ja Sirje Praks (Märjamaa-Vigala piirkond).

Senistest liikmetest ei jätkata Kodila põhikooli direktori kohalt lahkunud Anne Änilane (esindas koolijuhte), Enno Alliksaar (esindas Järvakandi-Kehtna piirkonda), Juhan Anvelt (Juuru-Kohila piirkond) ja Maie Kuusemets (Raikküla-Rapla piirkond).

Nende asemel oli uuteks nõukogu liikmeteks esitatud Alu lasteaia-alkukooli

direktor Ülle Riisalu (koolijuhid), Kehtna majandus- ja tehnoloogiakooli direktor Eero Kalberg (Järvakandi-Kehtna), Kohila vallavolikogu liige Allar Haljasorg (Juuru-Kohila) ja Raikküla volikogu esimees Anne Kalf (Raikküla-Rapla).

Täiskogu liikmete jaoks veidi ootamatult esitas Rapla vald ka oma kandidaadi nõukogusse.

Kuna RINK-i asutamisel oli kokku lepitud, et iga piirkond otsustab ise oma kandidaadi üle, siis üldist hääletamist kahe kandidaadi vahel ei korraldatud ja õhus oli võimalus, et lõplik otsustamine lükatakse detsembrikuu täiskogule. Rapla näitas üles head tahet ja andis võimaluse olla RINK-i nõukogus esindatud väiksema male vallale.

Nimekiri pandi hääletusele, selle vastu ei olnud ükski täiskogu liige, Juuru vallavanem Margus Jaanson jäi ainsana erapooletuks.

SA RINK asutas 2008. aastal Raplamaa Omavalitsuste Liit. Sihtasutuse tegevuse eesmärk on kutse-, karjääri-, psühholoogilise ja õppenõustamise ühendamise ning omavahelise koostöö koordineerimine Rapla maakonnas. Nõukogu liikmete volitused kestavad neli aastat.

Märjamaa vana haigla ja parteimaja võib saada TTÜ magistritöö teemaks

Maire Kõrver

Tallinna Tehnikaülikooli ehitusmaterjalide ja arhitektuuri õppetooli arhitekt Anne Lannes otsis Märjamaa vallavalitsuse majandusosakonna juhataja Margus Vaheri vahendusel Märjamaalt inseneriõppe magistritöö teemaks sobivat ehitist. Vallavalitsuse istungil oli juttu, et selleks on plaanis pakkuda alevi keskväljaku ääres, Oru tn 2 asuv endine haigla ja nõukogudeaegne administratiivhoone.

TTÜ-s eeloleval kevadel magistritöö kaitsmiseks valmista, kes võib oma magistritöö koostada väljapakutud hoone baasil, on ehitusinsener. Seega peab töö sisaldama kas tervenisti või osaliselt inseneriarvutusi. "Päris valmis projekte

meie koolist ei tule, kuid valmis võib saada algstaadiumis, s.o ideetasandil paljude arvutustega projekt," ütles Anne Lannes.

Teine asula, mida magistritöö teemade valikul silmas peetakse, on hetkel Keila, kus on kavas vaadelda üht kaubanduskeskuse juurdeehitust.

TTÜ inseneriõppe magistritööde teemade otsingul on ka varem Märjamaale jõutud.

Anne Lannese sõnul on ta sellega seoses mõne aasta eest juba koostööd teinud Märjamaa vallavalitsuse majandusosakonna juhataja Margus Vaheriga, kes on soovitanud erinevaid objekte Märjamaalt.

Märjamaal on kaalutud, et kunagise nn parteimõisa võiks korda teha tulevaseks vallamajaks.

Raplamaa pidas puuetega inimeste päeva

Vivika Veski

Tänu sõnad, tunnuskirjad, lilled, meeleeolukad sõnavõttud ja tants - nõnda pidas Rapla Maakonna Puuetega Inimeste Koda reedel Rapla kultuurikeskuses Raplamaa puuetega inimeste päeva.

Rahvast – Rapla Maakonna Puuetega Inimeste Koja (PIK) liikmeid ja külalisi – oli kogunenud terve saalitäis. Euroopa puuetega inimeste päeva peetakse esmaspäeval, 3. detsembril, Raplamaa sündmus oli sissejuhatust sellele. Pidulikku sündmust vedas koja juht Mare Käpp.

Sõna võtsid Rapla maavanem Tiit Leier ja maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja asetäitja Tõnis Vaik.

Maavanem Tiit Leier julgustas puuetega inimesi ja nende abilisid küsima nõu ja toetust.

Ka Tõnis Vaik rõhutas, et tuleb teha end ise nähtavaks, siis sind ka nähakse. Ta viitas sealjuures eeskavas olnud tantsunumbri „Kloun“, mida esitasid Kadi Saksa juhendatavad võimlemistüdrukud, ja tõdes, et vahel peadki olema kloun, et sind märgataks. „Pea nägema teistsugune välja, et sind kuulda võetaks või vähemalt märgataks,“ ütles ta. Raplamaa puuetega inimeste koda on suutnud end märgatavaks teha, lisas Tõnis Vaik.

Mare Käpp kõneles Euroopa aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse aastast, mis varsti lõppemas. Ta tõdes, et tegelikult vananeme me ju kõik, ka lapsed, ja luges ette mõned tarkuseterad, mis aktiivse vananemisega

Rapla Maakonna Puuetega Inimeste Koja juhatus aktiivseid liikmeid tänamas ja tunnustamas. Vasakult: Mare Käpp, Ivi Ahtijainen ja Vladimir Korolkov.

Foto: JAAK KADARIK

seotud. „Seltskond on väärt investeering, mis tasub end hilisemas elus ära,“ kõlas üks neist.

Puuetega inimeste kijas on ligikaudu 600 liiget, puudega inimesi Raplamaal aga üle kahe tuhande. Nõnda on Mare Käpa sõnul koyal veel tublisti arenguruumi ning viimasel ajal ongi esitatud avaldusi koja liikmeks astumiseks.

Raplamaa puuetega inimeste päev on Mare Käpa sõnul kujunemas traditsiooniks, kuid traditsioonid ei teki isenesest, kodus istudes.

„Õnnelik ja tegus inimene on ka tervem. Nii tore on hommikul ärgata, kui ees ootab midagi, mida teha. Leidke endale ka mingi vabatahtlik tegevus, meie kõrval on ikka inimesi, kes vajavad abi,“ rääkis ta.

Samuti tuleb Mare Käpa sõnul kogu elu õppida – nii

endast vanematelt kui ka nooremalt.

Raplamaa koja juhatus jagas oma aktiivsetele liikmetele ka lilli ja tunnustuskirju.

Juhatusse kuuluvad lisaks Mare Käpale veel Vladimir Korolkov ja Ivi Ahtijainen. Mõlemal on ka oma ühing juhtida – Vladimir Korolkovil Rapla Puuetega Inimeste Selts ja Ivi Ahtijainenil Raplamaa Kutsehaigete Ühing.

Mõlemad kõnelesid oma ühingu tegevusest. Puuetega inimeste selts elab Vladimir Korolkovi sõnul oma tavapärasel elul. „Kuigi tänava vananemise aasta, ei taha me kuidagi vananeda,“ lisas ta muheldes. Nooruslikkust hoiab Korolkovi sõnul sporditegevuse, mis ongi nende seltsi põhitegevus. Lisaks käiakse laagrites, teatris jm.

Kutsehaigete ühingu liikmed püüavad Ivi Ahtijaineni sõnul

käia korra aastas ka välisriikides. Nii on jõutud Austriasse, Itaaliasse, Tšehhi jm. Tänavu sügisel käidi Ungaris.

Ahtijaineni sõnul on nad saanud reisifirmadega kokkuleppele, et neile korraldatakse just selline reis, mis sobib ka inimestele, kes hästi liikuda ei saa.

Tunnustuskirja said Raplamaa Vaegkuuljate Ühingu juhatuses esimees Viljar Parm, perekond Laoväli, kes lööb kaasa Vahtra tugikeskuse tegemistes, Kohila Reumaühingu juht Anu Teske, ürituse „Vahtra tantsud tähtedega“ eestvedajad Hely Kuus ja Age Ilumaa ning paljud teised.

Tervitatati uut, äsjaloodud ühingu – Raplamaa Reumaseltsi. Oma tegemistest kõnelesid ka Märjamaa valla aastavanuse puuetega inimeste ühingu eestvedajad Marge Viska ja Helju Unga.

Karjääriõpe kui tuleviku valikute esimene samm

Kerli Kutšerjavõi,
XI b klass

Novembrikuus oli Rapla Vesiroosi gümnaasiumis mitu põnevat karjääriõppe tegevust.

Isadepäeva paiku oli kooli I korrusel I-IV klassi õpilaste tööde näitus, kus väikesed olid joonistanud oma isasid ja vanaisasid ametites ning tööpostil ja kirjutanud jutuke, kus kirjeldasid oma isade tööd. 8. novembril toimus IX ja X klasside õpilaste kohtumine

noortega YFU õpilasorganisatsioonist ja räägiti õpilasvahetuse võimalustest, vahetusõpilaseks olemise plussidest ja miinustest. Praegugi on üks meie kooli X klassi õpilane Ameerikas vahetusõpilaseks, samas õpib meil X b klassis tütarlaps Saksamaalt.

Minu jaoks kõige põnevam sündmus oli 15. novembril, kui kõik XI klasside noored olid töövarjuks erinevates asutustes ja ettevõtetes. Ametimehi, keda varjutama mindi, oli väga erinevaid ja huvitavaid - valiti vastavalt oma eelistustele ja võimalustele. Töövarjuks käidi ka haiglates. Olin ise Rapla haiglas lastearsti varjuks, kuid üks tütarlaps käis PERH-

is anestesioloogi töövarjuks ja nägi pealt mitut operatsiooni. Riigikogus varjutasid kaks noormeest poliitikuid, samuti käidi lennujuhtimiskeskuses ja üks noormees aitas Tallinnas ette valmistada pensionäride pidu. Mõned tüdrukud tegelesid moeasjandusega.

Teadmisi omandati ehituse, kultuuritöö, meditsiini, raamatupidamise, koolitamise, juhtimise, keskkonnakaitse, pedagoogika jpm valdkondades. Negatiivseid kogemusi polnud ühelgi õpilasel, kokku osales 49 noort.

Tagasiside päeva kohta oli positiivne ja kogemus väärtuslik isegi siis, kui päev oli raske ja pikk. Saadi teada ka

seda, et tihti tuleb tööl teha rohkem kui ametijuhendis kirjas, ja õpiti tundma reaalses töökeskkonnas, märgati ja analüüsiti inimeste omavahelist koostööd, saadi aimu, mida tähendab tegelikult töö käimine ja milliseid isikuomadusi ühes või teises ametis läheb vaja. Pärast töövarjupäeva sai paljudele selge(ma)ks, kas nad tahavad tulevikus just seda eriala õppida ja kas see töö sobib neile või mitte.

Töövarjupäev Rapla Vesiroosi gümnaasiumis on vana traditsioon. Õpilased on alati selle päevaga rahul olnud ja tavaliselt soovitakse varjutamast tagasi tülles, et selliseid päevi oleks rohkem.

RAPLAMA SÕNUMITE VEERG

Investeering seltskonda

Puuded pole kindlasti miski, mille üle rõõmustada või mis elu mõnusemaks teeksid, ometi pole ma juba ammu sattunud helgema õhkkonnaga sündmusele kui reedene Raplamaa puuetega inimeste päev Rapla kultuurikeskuses.

Kui kõneldi käimasolevast Euroopa aktiivsena vananemise aastast, ütles Rapla Puuetega Inimeste Seltsi juht Vladimir Korolkov, et neil ei taha küll keegi vananeda ning nooruslikkust hoiavad nad sporti tehes.

Raplamaa Puuetega Inimeste Koja juht Mare Käpp kutsus inimesi kodust välja teiste sekka ja teisi aitama. Ta luges ette tarkusetera, mis kõlas nii: „Seltskond on väärt investeering, mis tasub end hilisemas elus ära.” Ta tunnistas, et vahel ta isegi mõtleb, kas hakata minema seltskonda, aga siis läheb ikka, sest sõpradesse tuleb investeerida.

Võib-olla kõlab see määratlus esmapilgul liiga ratsionalistlikult ja kaalutlevalt, aga on ometi puhas tõde. Sõprus on ju miski, millesse tegelikult tahad panustada, üks olulisemaid asju, mille pärast on üldse tore olemas olla, ometi kipub see argipäevas ununema. Kellel töö tõttu, kellel miski muu pärast. See on justkui miski, mille saad kuhugi lahendamasse tulevikku edasi lükata.

Võib-olla tundub meeldiva seltskonna nautimine ka tühise ja pealiskaudse meelelahutusena, millele raskel ajal sobimatugi anduda. Tark ja tugev inimene saab ju üksigi hakkama, eks ole.

Puuetega inimesed aga ei saa. Tegelikult võivad küll saada, aga siis on neil tavaliselt mõni abivahend, mis annab neile vabaduse ja iseseisvuse. Olgu selleks või pealiskaudsele pilgule märkamatuks jääv kuuldeaparaat.

Puuetega inimeste päevale Rapla kultuurikeskusesse oli kogunenud saali täis rahvast ja esmapilgul polnud nendest vist kümmetki, kelle puhul võiks märgata mistahes puuet. Kõigil muidugi polnudki seda, oli ka aktiviste, abilisi, külalisi. Paljudele kohalolijaist aga ilmselt siiski oli määratud see, mida tänapäeval nimetatakse puudeks.

Kui ma oleksin lapsesuu, kes sattus elus esimest korda puuetega inimeste sekka ja peaksin nüüd kirjeldama, millised nad on, võiksin vist öelda midagi sellist: „Puuetega inimesed on muidu täiesti tavaliste inimeste moodi, ainult rõõmsamad ja teevad rohkem sporti. Ja neil on palju sõpru.”

Täitsa kadedaks teeb nende elu, eks ole.

Sõprade ja seltsiliste rohkuse üks põhjus võib aga olla ka selles, et need inimesed annavad endale aru, et ilma teisteta on nad väetid.

Mare Käpp rääkis ka õppimisest. Et õppida saab ja tuleb nii noortelt kui ka vanadelt. Ta ei lisanud, et terveteks nimetatutel on ka puuetega inimestelt õppida. Küllap mõistis iga kohalolija seda isegi.

Ja pealegi, kes julgeb väita, et ta on ainsagi puudujäägita? Kohe nii täiuslik, et ei vaja enda kõrvale sõpru ja mõnusat toetavat seltskonda?

RAPLAMA Sõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084 faks 489 2135,
e-post: info@sonumid.ee,
kodulehekülj: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson

Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)

Ajakirjanikud: Margus Mikomägi (489 2245), Maire Kõrver (489 2241),
Katrín Helend-Aaviku (489 2246), Vivika Veski (489 2132),
Haldi Ellam

Fototoimetaja: Jaak Kadarik (489 2138)

Kujundajad: Ulvi Blande, Janek Tõnisson (489 2138)

Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)

Raamatupidaja: Juulija Rüsse (489 2136)

Reklaamijuht: Janek Tõnisson (489 2131, 520 0846)

Reklaamispetsialist, IT konsultant: Raiko Oja (489 2243, 5551 1084,
5666 6750)

Reklaamikonsultant: Sigríð Algri (489 2130)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning ühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastöid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel.

Toimetust võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi.

Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt lõppeb 8.30 - 17. Viljandi mnt 6, Rapla.

Tel 489 2130, faks 489 2135.

Trükk AS Kroonpress.

Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda
Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363

Probleemide tunnistamisest ei piisa, **vaja on tegusid**

Rannar Vassiljev,
Riigikogu rahanduskomisjoni
aseesimees, SDE

Reformierakonna ja IRL-i valitsus tunnistas Riigikogule esitatud 2013. aasta eelarvega lõpuks seda, millest sotsiaaldemokraadid on pikki aastaid rääkinud ning mille osas on ühiskonna ootused jõudnud haripunkti.

Lõpuks on ka paremerakonnad mõistnud, et 19-eurone lastetoetus on aja jooksul muutunud naeruväärseks ning et õpetajad ja paljud teised avaliku sektori töötajad vääriksid tänasest kogukamat töötasu. Kahjuks ei ole nad aga jõudnud probleemide tunnistamisest oluliselt kaugemale.

Selle asemel, et kiitsakohtadele sisuliselt läheneda, üritab koalitsioon jätta potjomkinlikult muljet murekohtade lahendamise eelarves on keskendutud kas kosmeetilistele muudatustele või veeetatud rahastamiskoorem võõrastele õlgadele. Reformierakonna „lastetoetuste reformi“ kõlava poliitloosungi taga ei peitu muu kui 9,6 euro juurdeandmine kõige väiksema sissetulekuga peredele, mida tuleb soovijal taotlemas käima hakata. Karta on, et osa raskustes peresid peab viimast alandavaks ja loobub neist eurodest. Sisuliselt üritab valitsus tänast universaalset lapsetoetust muuta sotsiaal-

abi, mille saamine sõltub perekonna sissetulekust. Samas ei hakka lisatoetust saama kuus 310 eurot teeniv üksikvanem.

Sotsiaaldemokraadid tahavad toetada kõiki lapsi ja seda mitte üheksa, vaid 38 euroga kuus. Me ei nimeta oma ettepanekut reformiks, vaid lastetoetuste tõusuks. Selle alusel tõuseksid lastetoetused tuntuvalt ja nii, et kellegi väärikus ei oleks riivatud.

Õpetajate palka on Reformierakonna ja IRL-i valitsus lubanud tõsta 11 protsenti. Kuigi Eestis on koolipidajateks kohalikud omavalitsused, vastutab õpetaja töötasu eest keskvalitsus, kes eraldab selle maksmiseks linnadele ja valdadele riigieelarvest raha. Lubatud palgatõusule kulub üle 15 miljoni euro. Aga küsimusele, kust tuleb raha, on vastus olemas seitsme miljoni euro ulatuses. Rohkem kui kaheksa miljoni euro osas vastust pole.

Teisisõnu on riik leidnud katte vaid viieprotsendisele palgatõusule, jättes ülejäänud omavalitsustele kanda. Samas prognoosib rahandusministeerium, et järgmisel aastal tõuseb keskmine palk pisut üle viie protsendi ehk siis õpetajate palk kipub kerki- ma keskmise palgaga samas rütmis.

Pettunud õpetaja läheb oma murega koolidirektori juurde, kes omakorda pöördub linna- pea või vallavanema poole. Viimasel ei jää üle muud, kui käsi laiutada ja haridusministri suunas näidata. Aga lubatud palgatõusu ikka ei ole. Kui siia ritta lisada veel tänavune 3,9-protsendine ja järgmise aasta 3,5-protsendine inflatsioon, siis vaevalt nii tänaste kui ka tulevaste tudengite seas õpetaja elukutse populaarsemaks muutub.

Lastetoetuste kolmekordistamise ning õpetajate ja kultuuritöötajate 20-protsendise palgatõusu tagamise kõrval on sotsiaaldemokraadid esitanud eelarvele kokku ligi 50 muudatust ettepanekut.

Muu seas tuleb omavalitsustele tagada oma kodanike teenindamiseks ja kohalike

murede lahendamiseks piisav rahastamine. Kui isegi kõige jõukamad linnad ja vallad ei suuda kindlustada teede normaalselt korrahoidu, siis on ilmselgelt midagi rahastamis- põhimõtetest viltu. Sotsiaaldemokraadid soovivad taastada „lasteade programme“, mis suurendaks lasteaiakohtade arvu ning tõstaks lasteaiatöötajate palka. Taas seisame selle eest, et ka gümnaasiumi- klasside õpilased saaksid süüa tasuta koolilõunat.

Selle sügise poliitdebattides on jäänud mõneti varju politseinike ja päästjate palgateema, mis pole kindlasti vähemtähtis. Meie fraktsiooni ettepaneku järgi peavad politseinike ja päästjate töötasud jõudma uuel aastal kärbe- teele tasemele. Kiirabiteenusele ja residentidele tuleb aga lisaraha leida valitsuse reservfondist nn poliitilise katuseraha arvelt, mida sinna on planeeritud nelja miljoni euro eest.

Kunagise kokkuleppe kohaselt pidi riiklik töötua- biraha tõusma 2010. aastal poole alampalgani. Majanduskriisi ajal lükati leppe jõustumine aastasse 2013. Täna valitsus- liit soovib seda lubadust veelgi kaugemale tulevikku viia, tuues põhjuseks äsjase streigi käigus kokkulepitu.

Teisisõnu ei suuda valitsus oma lubadust tervishoiu- töötajate ees pidada ning otsustas võtta raha töötute arvelt, tituleerides samas puutumatuks „katuseraha“, mille koalitsioonipoliitikud oma valimisringkondadesse veavad.

Kõigil meie ettepanekutel on olemas katteallikaid. Põh- jendamatult suure valitsuse reservfondi vähendamise kõrval näeme ette ka muudatusi maksupoliitikas – ühiskonna jaoks kriitiliste probleemide lahendamiseks on vaja keh- testada tulumaksule lisaaste. Eelarvesse toob samuti lisa- tulu lahja ja kange alkoholi aktsiisimäärade ühtlustamine. Eelarve puudujääki vähendab ning riigi rahandusseisu pa- randab see, kui hoida 200 miljoni euro ulatuses kokku kiiresti sulavaid reserve.

KÜSITLUS

Kas talv tuli ootamatult?

Valerik, kojamees: Oli ette teada, et tuleb, aga oleks hea, kui kojamees saaks ka väärilisemat pal- ka kui 100 eurot kuus! Kõik on käsitsitöö, tehnikat ka pole. Kolm aastat ootan palgatõusu, aga seda pole näha. Siis veel räägitakse, et Eestis palgad tõusevad!

Tani-Ove, VIII klassi õpilane: Ega ootamatult ei tulnud, aga et nii kiiresti nii külmaks läks, sellega pole jõudnud veel päriselt kohaneda.

Vello, endine meremees ja pottsepp: Mulle on see ükstupuha, mis aasta- aeg on. Autoga ma ei sõida, olen üksik inimene, pen- sionär. Autole teed lahti ajada pole vaja ega muud sellist. Saan kuidagi hak- kama.

Ilmar, juhataja: Üks- ki talv ei tule minu jaoks enam ootamatult. Teede- valitsusele tuleb talv oota- matult!

Mati, projektijuht: Kas nüüd just ootamatult, aga üks ta natuke ägedalt ja natuke libedalt ikka tuli seekord. Teeolud võiksid ikka paremad olla, selle eest tuleks hea seista.

Marika, teenindaja: Oota- matult? Jah - nagu alati!

Küsis Maire Kõrver
Pildistas Jaak Kadarik

Tarbijakaitse Raplamaal paraneb

Maire Kõrver

Alates 3. detsembrist hakkab tarbijakaitseamet Raplas elanikke taas vastu võtma. Lähemalt selgitab tarbijapoliitika ja avalike suhete osakonna spetsialist Hanna Turetski.

Millal ja kus avatakse tarbijakaitse vastuvõtt Raplas?

Tarbijakaitseamet võtab Raplas tarbijaid vastu Rapla maavalitsuse ruumides aadressil Tallinna mnt 14. Tarbijaid oodatakse vastuvõtule iga kuu esimesel esmaspäeval kella 10-16. Detsembris on sel- leks kuupäevaks 3. detsember ehk eelolev esmaspäev.

Kas leitakse kohalik töö-

taja või hakkab keegi Rap- lasse väljasõite tegema?

Raplas hakkab tarbijaid vastu võtma graafiku alusel kaks meie Tallinna inspektorit. Tegemist on töötajatega, kelle elukohad on Rapla lähimad ja seega ei pea nad kord kuus hommikul Tallinnast Raplasse sõitma.

Mis on põhivaldkonnad, mis teemadel tarbijad võivad pöörduda? Kuidas nad seda teha saavad, kas ainult ise Raplasse kohale tulles või ka meilitsi vms?

Esmalt on oluline, et tar- bija prooviks ükskõik mis probleemi puhul ise olukorda lahendada. Selleks peab ta pöörduma ettevõtja poole

suuliselt.

Kui see ei aita, siis peab tarbija esitama ettevõtjale kirjaliku kaebuse, millele on ettevõtjal kohustus 15 päeva jooksul vastata. Kui ka seeläbi ei suudeta kokkuleppele jõuda, siis on järgmiseks sammuks pöördumine tarbijakaitseame- ti poole. Tarbijakaitseamet tegeleb laias laastus järgmiste valdkondadega: kaubandus, turism ja reklaam ning finants- ja sideteenused. Üle mitme aasta hakkasime tarbijaid vastu võtma ka Raplas, kuid vastuvõtte toimub ka muudes piirkondades. Täpsed kohad ja ajad on olemas meie kodule- hel: <http://www.tarbijakaitseamet.ee/noustamine/>.

Kellel on õigus otsustada rahva eest ja rahva nimel?

Ülo Vooglaid

Kui rahvas tunneb, et ta on muudetud rahategemise vahendiks ja hakkab petujuttudest ja -skeemidest aru saama, siis on vaid ajaküsimus, millal tal saab sellest kõigest villand. Siis aetakse astlad püsti...

Kahju küll, aga rahva suure osa võõrdumiseks ja riigi võõrandumiseks suurele osale rahvast läks jälle vaid kaks aastakümnet. Jälle on autoriteedidestruktuur täidetud isikutega, kellel pole selleks moraalset õigust ja (nagu tuhandeid kordi varem) hoolitsevad põhjendamatult positsioonile pääsenud isikud eeskätt oma heaolu kindlustamise eest.

Vanem põlvkond peaks veel mäletama, mis situatsioon see on, kui ühed ei saa ja teised ei taha enam vanaviisi elada. Seda situatsiooni nimetatakse nüüd peenemalt **globaalseks rollikonfliktiks**.

Olen korduvalt osundanud vajadusele käsitada nii Toompeal kui ka Kadriorus sotsiaalseid pingeid ja nende põhjuseid, seoseid, toimeid... Asjata. Trikk, millega on nõunikud seni üritanud juhtkonda „välja mängida“, seisneb selles, et sõna „*sotsiaalne*“ on pandud tähistama nende inimeste muret, kes mingil põhjusel ei saa ise veel või enam hakkama. Rahagi on eelarvetes vaid selleks, et tegeleda *sotsiaalhoolduse, sotsiaallabi, sotsiaalkindlustusega*, ehitada *sotsiaal maju ja -kortereid*...

Kogu mittemateriaalne sfäär – vaimne, psüühiline ja sotsiaalne – on kõne alt väljas, aga ühtlasi tõdeme, et pinged kasvavad. Päris uskumatu, aga tõsi on seegi, et Riigikogu sotsiaalkomisjonis ja valitsuse sotsiaalmi-nisteeriumis, nagu ka selle haldusalas olevas töötukassas, ei tunta ega taheta kuulda sotsiaalsetest protsessidest, sotsiaalsetest nähtustest ega sotsiaalsetest teguri-test, mis toimivad ühiskonna igas protsessis.

Teen veel ühe katse osundada, et majandust ei ole võimalik kestvalt edendada inimese, looduse ja kultuuri arvel.

Erakonnad, kus deklareeriti, et nad on majandusinimesed ja tunnevad majandust, on „saavutanud“ olukorra, kus inimesed ei taha enam elada. Sellest hoolimata õigustavad poliitikud tänaseni mistahes inetusi sellega, et majandus olevat korras.

***

Muidugi oleks vaja nii Riigikogus kui ka valitsuses tegeleda mitte pelgalt majandusega, vaid majandusliku ja sotsiaalse

tasakaaluga! Vaja oleks tunda INIMEST kui ühiskonna liiget ja kultuuri esindajat. Saadikud ja ametnikud ei oska probleemina vaadata ka vaesust, tööpuudust, kuritegevust, läbutamist, prostitutsiooni, aborte, pedofiiliat, pederastiat, massilist emigreerumist, narkomaaniat, alkohoolismi, enesetappe või mistahes muid hälbeid, mis põhjustavad ebakindlust ja õudu ega võimalda luua ning hoida perekonda, sünnitada ja kasvatada lapsi.

Ühiskonnateaduse ning ühiskonnateadlaste ignoreerimine Riigikogus ja valitsuses on toonud kaasa olukorra, kus riik on muutunud juhitamatuks. Kommunikatsioonisüsteemidest on valdav osa lagunenu ja maad võtab üksindus. Sotsiaalse katastroofi vältimiseks oleks vaja võtta meetmeid, milles elanikkonna ükski kategooria ei tunneks end absurdisituatsioonis, tõrjutuna.

Küllap olete märganud, et Eesti ühiskonnateadusest on jäänud veel vaid mälestus. Uuringute asemel tehakse küsitlusi ja kirjeldusi... Teadmiste asemel avaldatakse arvamusi ja *võideldakse pahedega*, mitte nende põhjustega. Kaduma kipub arusaam, et ühiskonnas on suhteliselt lihtne lõhkuda, ent loomine on võimalik vaid süsteemsete pingutuste abil. Kaduma on läinud arusaam, et otsustamine on võimalik vaid valikusituatsioonis ja et õigusega otsustada kaasneb kohustus vastutada. (NB! Mitte mängida vastutamist.)

Kaduma on läinud inimlik häbi. „Äraostmatud“ lasid end ära osta esimestena ja seletasid silma pilgutamata, et nad on ikkagi äraostmatud, ehkki teod tunnistavad jätkuvalt vastupidist. Isikud, kes pärast valimisi manipuleerisid võimuga enneolematul

Erakonnad, kus deklareeriti, et nad on majandusinimesed ja tunnevad majandust, on „saavutanud“ olukorra, kus inimesed ei taha enam elada.

viisil, olid küll paar aastat hiljem „lõhkise küna ees“, aga leidsid omale samasuguseks pudenenud partneri ning alustasid uuesti rahva hullutamist. Sellist riiki, mis on tänaseks tekkinud, eestlased ei tahtnud. Tahtsime sellist, mis on sõnaselgelt ja must-valgel kirjas Põhiseaduse preambulis.

Kes oleks võinud uskuda, et Eestis muutub kõik, ka au ja väärikus, müüdavaks ning kirstu-naelaks osutub haridussüsteem?

***

Paljude arvates on Eesti majandus sellises seisus, nagu on, suurel määral ka seetõttu, et pole ei majandusteadlasi ega majanduslaseid uuringuid. Palun, tõestage, et need inimesed eksivad, kes nii räägivad.

Olukord paistab paljudele troostitu just kontseptuaalsete aukude, terminoloogia ähmasuse jm akadeemilise hoolimatuse tõttu. Täiesti kohatu oleks selle

peale ühmata edasi, et meil on küll palju puudusi, aga mujal on puudusi veel rohkem ja mõnel pool pole sedagi, mis meil on väga vilets.

Majandusteadlased, pangandustegelased, nn majandusametnikud jpt räägivad *majanduse arengust, majanduses töötamisest, majanduse eesmärkidest jne*.

Kirjutage, palun, kasvõi põgusalt...

- Mis on **ühiskond**?
- Mis on (teie meelest) **majandus**?
- Millest sõltub majandus?
- Mis sõltub ühiskonnas majandusest?
- Mis on teie käsitus teadus ja millist mõtlemisviisi saab pidada teaduslikuks mõtlemisviisiks? Kas teil on mõni ilmekas näide selle kohta, et Eestis on korraldatud mõni arutlus või tehtud mõni otsus teaduslikult põhjendatud viisil? Eestis on ju valitsusprogramm „Teadmistepõhine Eesti“, kus, tõsi küll, on prioriteetideks kolm tehnoloogiat, aga ikkagi oleks vaja täpsustada, kas te olete kuulnud-näinud, et Toompeal või kuskil mujal oleks tehtud mõni oluline otsus teadusliku uuringu tulemuste põhjal?

- Mis on praeguse Eesti majandusteaduse plussid ja miinused ning milline peaks majandusteadus olema lähemas ning kaugemas tulevikus?
- Milline peaks olema (majandus-) teaduslik uuring?
- Millistel eeldustel oleks võimalik korraldada mõni majandusteaduslik uuring?
- Mis on (mis saab olla) (majandus-)teadusliku uuringu objekt ja aine?
- Milliseid teooriaid oleks vaja vallata selleks, et korraldada majandusteaduslik uuring?
- Milliseid printsiipe oleks vaja järgida selleks, et majandusteadusliku uuringu tulemust (uurimust) saaks pidada intellektuaalseks väärtuseks selle sõna kaasaegses tähenduses?
- Milliste meetoditega oleks vaja koguda algandmeid selleks, et andmestik oleks usaldusväärne?
- Millistele akadeemilistele nõuetele peaks vastama majanduslase teaduslik uuring ja uurimus?
- Milliste kriteeriumide alusel oleks võimalik ja vaja hinnata majandusteaduslike uuringute tulemust?
- Mis see on, mida kutsutakse majanduspoliitikaks?
- Milline on Eesti majanduspoliitika?
- Millist olukorda võib pidada majanduskriisiks?
- Milline on see süsteem (tegevussüsteem), mille elemendiks on **töö**?

President Ilves on kutsunud kõiki sisuliselt arutama Eesti kiduma jäämise põhjuste üle.

- Kes ajab Eestis majanduspoliitikat ja kas need inimesed, kelle majanduspoliitilised otsustused on põhjustanud sadadele tuhandetele inimestele kannatusi, peaksid kuskil kunagi kuidagi ka oma tegudest aru andma ja vastutama?
- Mis siis tõuseb, kui väidetakse, et majandus on tõusuteel?
- Mille alusel oleks võimalik öelda, et elanikkonnal on majanduselus orienteerumiseks ja kodanikuna tegutsemiseks vajalik majanduslane ettevalmistus?
- Millistel eeldustel oleks võimalik kasutada majandusteadusliku uuringu tulemusi ühiskonna funktsioneerimise, muutumise ja arengu huvides?

***

Aasta tagasi, detsembris 2011, oli Swiss-hotellis EASI ja ülikoolide „koostööpäev“ nimetuse all „*Liftiga tulevikku*!“. Jah, just nii oli sõnastatud üleriigiline arutlus. Joakim Helenius ütles seal, et Eesti ülikoolide lõpetajate ettevalmistus rakendumiseks on masendav. Seda mõtteavaldust ei ole minu teada veel mitte keegi kuskil avalikult kommenteerinud. Kelle huvides jätkub ülikoolides selline õpe, et lõpetajatel ei ole rakendumiseks vajalikku ettevalmistust?

President Ilves on kutsunud kõiki sisuliselt arutama Eesti kiduma jäämise põhjuste üle. Rääkijaid tuleb aina juurde, aga vastajaid napib ning neid, kellel peaks olema kohustus kuulata, analüüsida, süstematiseerida ideid, tunnustada neid, kes on leidnud väga häid mõtteid ning abistada ideede muutmisel programmideks, pole kuskil.

Paljudele paistab, et

* Eesti majanduselu on vääratel alustel ja isikud, kes peaksid kandma hoolt majanduslase kompetentsuse eest, on kas hoolimatud, saamatud, valelikud, harimatud või mures hoopis mingite muude asjade pärast;

* suur osa Eesti elanikkonnast on vaesunud ja saab teistest kordades madalamat palka seetõttu, et ametnikel ja saadikutel pole juhtimisalast ettevalmistust ja pole ka ühtki sellist kohta, kus oleks võimalik saada ametialast täiendusõpet;

* riigis valitseb masendav tööpuudus.

Rahulolematus süveneb. Äng ja masendus on tingitud sellest, et asjaomaste arutlustest kumab läbi üleolev hoolimatus ja soov vilistada mingite tavaliste inimeste muredele oma riigi tuleviku pärast. Näha ja tunda on ka soovitus jätta majandusteadus ja majandusteadlased rahule...

Küsin siis, et kelle asi peaks olema vähemalt küsida, et kui kaua võib sellist joont pidada,

millega süveneb rahva vaesus ja lootusetus?

Kõrvalise abita peaks igaüks meist aru saama, et

- * ühiskond ei ole pelgalt majandus,
- * majandus ei tee midagi; teevad inimesed;
- * sisuliseks arutlemiseks majanduse üle oleks vaja teada, millest jutt käib,
- * majandusedu saavutamiseks oleks vaja teada, millest majandus sõltub ja tegeleda **kõige** sellega, millest sõltub nii majandusedu kui ka INIMESTE heaolu,
- * üritades edendada pelgalt „majandust“, pole võimalik saavutada ei majandusedu, arengut ega stabiilsust;
- * ühiskond ei ole koalitsiooni-erakondade juhatuste oma...

Lõpuks veel mõned küsimused selle kohta, mida oleks vaja veel konkreetselt ette võtta.

Kas meie (mitte ainult õpetajate ja koolijuhtide, arstide-õdede, politseinike ja päästjate, vaid kogu elanikkonna) elujärg hakkaks tasapisi paranema, kui

... kehtestada Eestis kompetentsuse printsiip, kui mistahes ametikohale ja mistahes otsustuskogusse on Eestis võimalik pääseda vaid läbi avaliku konkursi;

... igalt ametnikult ning saadikutult eeldatakse kultuuri- ja ühiskonnaalast, sh majandusalist ettevalmistust;

... nn majanduspoliitika oleks veidi selgem, süsteemsem, teaduslikult argumenteeritum, ausam, õiglasem...;

... riigis kehtestatakse sõnaõiguse kõrval ka õigus olla informeeritud; sellest suurest mõttepuntrast tõstan välja vajaduse korraldada Rahvusringhäälingu saatekava ringi nii, et rahval oleks tegelikult võimalik osaleda probleemide põhjuste otsingus ning lahendusteade avastamises ja sõnastamises; tõsta praegu Klassikaraadiosse peidetud saade „Räägivad“ Vikerraadiosse ning muuta nii ERR raadio- kui ka TV probleemsaated sisulise analüüsi- ja loomekeskusteks;

... anda kohtu alla kõik korruptsioonikahtlusega isikud; vabastada kohtulikust menetlusest need ametnikud ja saadikud, kes tunnistavad ja siiralt kahetsevad senist seaduserikkumist, paluvad andeks ning lubavad, et käituvad edaspidi seaduskuulekalt;

... kodanike „kaasamise“ asemel võimaldatakse elanikkonnal reaalselt osaleda arutlustes, otsustamises, otsuste täitmiseks vajalike süsteemide loomises ning tulemuste analüüsis;

... riigis kehtestatakse personaalse vastutuse printsiip ja iga otsust ning otsuseparandust käsitletakse intellektuaalse omandina; ettepanekuid esitatakse, fikseeritakse ja menetletakse edaspidi vaid koos selle ettepaneku sõnastanud isiku nimega?

Jaapan tõusis pärast II maailmasõda täielikult kaosest kuue aastaga suurriigiks. Kes teab, millistele ideedele see ime toetus?

Teised temast

Rapla maavalitsuse sotsiaaltöö juht Tõnis Vaik:

Kaja on naine õiges ametis. Ta oskab teha oma tööd ja julgeb tehtu eest vastutada. Kuna ta teeb oma vallas nii sotsiaaltööd kui ka hooldustööd, siis on imekspandav, et ta kõike jõuab. Tal on alati naeratus näol ja soovin väga, et tööpinge seda ei kustutaks.

Kaiu vallavanem Ülle Kiviste:

Kaja tuli valda tööle teiselt erialalt koos soovitusel, et ta on arenguvõimeline. Ta kohaneski ruttu. Hindan seda, et ta on karme, teeb alati oma tööasjad ära ja on orienteeritud lahenduste otsimisele. Tal on ka hea koormustaluvus – sotsiaaltöös on lisandunud uusi ülesandeid, juhtumid on mitmetahulisemad ja keerulisemad. Kaja oskab selle kõige juures õige pildi kokku panna. Oma muud liikumised seob ta vajadusel avahooldustoimingutega, mõnele toob rohud koju, teist sõidutab arsti juurde. Kaja sõnul on talle algusaegadest meelde jäänud minu ütlemine, mis õpetas end hoidma ja kaitsma läbipõlemise eest. Ju need sõnad olid sel hetkel vajalikud, nüüd saab ta ise hakkama.

Kaiu valla sotsiaaltöötaja Kaja Heinsaar juhindub oma töös motost: tarkuse mõõdupuuks on mõistmise võime. Foto: JAAK KADARIK

Ootamatust pakkumisest sai õige valik

Reet Saar

Seitsme aasta eest tegi Kaiu vallavanem Kaja Heinsaarele ootamatult ettepaneku tulla valla sotsiaaltöötajaks. Mõtlemissaega anti paar päeva.

Leidsin, et võin ju proovida, seda enam, et olin vahel endamisi mõelnud: mida valla sotsiaaltöötaja küll teeb. See, mis vallavanem töökohustustest rääkis, polnud poolgi sellest, mida tegelikult teha tuleb. Kas polnud vallavanem piisavalt kursis või soovis ta näidata pilti mulle võimalikult meelepärasena,“ meenutas Kaja Heinsaar algust.

Lahenduste otsimisest

Esimesed tööpäevad möödusid seadusi lugedes. Enne polnud tal sotsiaalhoolekandeseadust või perekonnaseadust vaja läinud, nüüd olid need ülivajalikud allikad. „Lugesin neid tekste, aga ega need kuigi palju ikka veel õelnud. Küsisin ka teiste valdade kolleegide käest nõu ja keegi ei õelnud abist ära.“ Sama jätkub praegugi, sest kuigi tänaseks on kogemusi palju rohkem, on ka juhtumid keerulisemaks muutunud.

„Nüüdki võtan vahel telefonitoru ja küsin kolleegilt, kuidas tema seda juhtumit lahendaks. Vahel leian ise lahenduse juba sel ajal, kui kellegagi sellest räägin. Kolleegid naeravad, et kui mul on kabineti uks kinni, siis ma räägin omaette,“ jutustas

Kaja Heinsaar, kes nagu mitmed teisedki väikeste valdade sotsiaaltöötajad peab üksinda suutma hallata kõiki sotsiaaltöös ette tulevaid küsimusi.

Esimene kodukülastus on tal aga selgelt meeles. Üks Põllika mees läks perearsti juurde ja teatas, et ta naine on vist ära surnud. Koos maanõunikuga mindi kohale ja pärast kaltsude sees kaevamist leiti surnud memm. „Mul on mõnelti lihtsam oma tööd teha, sest olen mitmendat põlve kohalik. Sellesse perre minnes teadsin, mis elukommetega inimesed seal elavad ja olin valmis, mis seal olla võib.“

Koolist

Kaja ametikoht nõuab erialast haridust, nii läks ta Tallinna pedagoogilisse seminari õppima ja lõpetas tänavu veebruaris. Muide, ühele kohale kandideeris 6-7 inimest, nii et sotsiaaltöö on usumatult populaarne eriala, ja nende kursusel alustanutest ei lõpetanud vaid üks.

„Meil oli hästi tore ja üksikest toetav kursus, kus Raplamaalt oli veel kaks inimest. Minul oli lihtne õppida, sest olin juba asja sees, aga tubli pool meist olid algajad. Imestan otse keskkoolipingist tulnud neiude valikut: nad võivad ju olla suure hingega inimesed, aga sellest on vähe – sotsiaaltöö vajab pisut rohkem elukogemust. Sul peab olema ka julgust, sest puutud kokku surma ja asotsiaalidega,“ arutles Kaja ameti eripärade üle.

Ta on tänulik koolile, et see andis lisaks uutele teadmistele julguse auditooriumi ees sõna võtta ja diskuteerida. „Varem kartsin, et ütlen midagi

valesti, nüüd julgen sekkuda ja diskuteerida. Õppejõud õhutasid meid oma kogemusi jagama ja meil olid tihti ka tulised vaidlused,“ meenutas Kaja õpingute aega.

Argipäevast

Heinsaare sõnul on viimastel aastatel juhtumid sotsiaaltöös muutunud raskemaks ja takistusi on rohkem. Eriti valusad on sellised olukorrad, mis lapsi kaasa kisuvad. Takistuseks on ka bürokraatia jäikus, mis ei lase mõnesse küsimusse paindlikult suhtuda. Väga raske on saada puudega last teenusele, see on nii bürokraatimahukas protseduur, et lapsevanem üksi ei suuda sellest läbi murda. Mitmekesi aetakse siis paberid korda.

Tööpäeva alustades võtab ta alati esimesena ette laste ja eakate küsimused, eriti kui vana del puuduvad lähisugulased. Lastega seotu tuleb nagnii kohe lahendada, homme võib see juba „hapu“ olla. Kaiu ja Kuimetsa kool teevad probleemide lahendamisel väga palju ise, „minu poole pööratakse siis, kui nad enam hakkama ei saa ja koos otsime võimalusi edasi minna, kusjuures alati antakse siis teada, mis toiminguid nad eelnevalt on teinud.“

Sotsiaaltöötajate nuhtlus ja abilise on ka „see kurikuulus programm STAR“, mis ikka veel tõrgeteta ei tööta. Iga kuu 20. kuupäeva hommikul, kui on toimetulekutoetuste taotluste vastuvõtmise vii-

mane päev, läheb ta hirmuga tööle – et kas programm töötab või tõrgub. „Kui kõik liidesed töötaksid, oleks STAR väga hea instrument. Me näeme kohe vajalikke andmeid ja ei pea ekstra päringuid tegema,“ iseloomustas Kaja.

Oma tööst rääkides ütles ta, et selles on paremaid ja halvemaid päevi: „Kui mõne juhtumiga pikalt tegeledes asi takerdub, siis küll mõtlen: milleks mul seda vaja on – see inimene ei taha ennast aidata, mina ei saa teda vägisi aidata, ma võiks ju midagi muud teha. Siis aga tuleb mõni ilus ja südamlilik seik, mis nullib eelneva ära.“

Samas on ta veendunud, et sotsiaaltöötajal on väikeses kogukonnas alati ka viltuvaatajaid:

mõnele tehtud otsus ei meeldi, kellelegi pead tõtt ütleva. Paha-seks saavad just need, kes üritavad ametnikku toetuse saamiseks petta, aga andmeid kontrollides tuleb see ju

välja. „Olen ikka soovitanud, et pandagu kõik ausalt kirja, võib-olla see inimene üldjuhul ei pea olema toetuse saaja, kuid sel hetkel on tal toetust hädasti vaja ja püüame aidata. Kriteeriumid on vajalikud selleks, et meie tööd raamis hoida, aga piiripealsete juhtumite korral tuleb alati teha kaalutlusotsuseid,“ püüab ta olla toetav. Sotsiaaltöötaja kõige suurem sõber on aga tema ise!

Kaiu vallas pole kunagi

olnud palgalist avahooldustöötajat. Nii käib ametnik ise oma muude tegemiste kõrvalt poes ja kodudes, aga siinmail on palju toetavaid naabreid ehk nagu ütleb maavalitsuse sotsiaaltöö juht Tõnis Vaik: Kaius toimib vabatahtlik sotsiaaltöö. Kaja sõnul on Vahastus hästi kokkuhoidev kogukond ja nad alati teatavad talle, kui ise enam hakkama ei saa. Seal elab ka üks puudega noormees, kes toob naabrile postkastist lehe kätte ja käib temaga juttu ajamas. Tänavu oli võimalus esitada ta sotsiaalministri tänuvastuvõtule. „Leidsin, et see on vähim, mis ta heaks teha saan.“ Asjaosaline sai algul kutsest niimoodi aru, et kuna tal on puue ja ta käib teist abistamas, siis nüüd kutsutakse ta ministri ette ja võetakse puudeaste ära, oli tänamisel pisut ootamatu algus, mis siiski lõppes ilusa päevaga Tallinnas.

Harrastustest

2003. aastast on Kaja Heinsaar seotud naiskodukaitsega. Kaius on 11-liikmeline tegus jaoskond, mille tegevusse kahe täiskasvanud lapse ema meelsasti oma aega panustab. Ta kuulub meditsiinirühma ja praegu õpib administreerimise e-õppe kursusel.

Sel nädalal käis elurõõmus naine 44. korda doonorina verd andmas. „See on nagu sõltuvus: kui kuu aega on möödas, hakkab kodulehelt vaatama, millal verekeskus jälle Raplasse tuleb,“ rääkis Kaja. Talle meeldib käia jalgrattamatkadel, pedaaltulud on Soomes, Võrumaal, Hiiumaal ja Vormsil. Väga meeldib suusata ja aias nokitseda.

Kas ta on vahel tundnud jõuetust, näiteks mõne keeruka juhtumi puhul? „Need olukorrad peavad lahenduse leidma, need ei saa õhku jääda. On see lahendus siis selline, nagu algul plaanisime või teistsugune, nende taga on inimesed,“ tuli kiire vastus.

Õigest valikust

Algajana ketras ta kõiki tööasju sisimas ja võttis kõik kõned 24/7 vastu, „nüüd ma üldjuhul nädalavahetusel töötelefoni ei võta, kui pole kellegagi teisiti kokku leppinud“. Muidugi on vahel küsimusi, mis õhtul enne uinumist veel rahu ei anna, aga kogemus on õpetanud oma jõudu otstarbekalt kasutama. Väga vajalikuks peavad maakonna sotsiaaltöötajad neile kord aastas läbi viidavat supervisiooni. „Pärast seda tunnen, et ma olen ka inimene,“ on nende turgutavate vestluste kasuteguri peale õelnud Kehtna valla kolleeg Kristina Lett.

Kajaga suheldes on tunda temast kiirguvat otsustavust, mida olen tähele pannud ka teiste sotsiaaltöötajate puhul. Tuleb see ehk sellest, et nad peavad (raskustesse sattunud) inimeste probleeme lahendama? Sellele otsest vastust ei saanudki, küll aga mõelnud Kaja alles mõne päeva eest, mis tööd ta teha tahaks, kui praegust ametit ei peaks, aga ei suutnud midagi muud välja mõelda. „Mina olen praegu siin ja teen oma tööd nii hästi kui suudan ja oskan,“ ütles Kaiu valla sotsiaaltööspeetsialist Kaja Heinsaar, kellel on oma töös toeks moto: tarkuse mõõdupuuks on mõistmise võime.

Pahaseks saavad just need, kes üritavad ametnikku toetuse saamiseks petta, aga andmeid kontrollides tuleb see ju välja.

Majanduslangus aitas Eestis vähem juua?

Eesti Konjunkturiinstituudi direktor Marje Josing kirjutab Alkoholi aastaraamatu 2011 eessõnas, et lisaks paljudele negatiivsetele mõjudele, mida 2008. aastal alanud majanduskriis Eestile tõi, on sellel olnud ka positiivseid tulemusi – näiteks tarbiti vähem alkoholi.

2007. aasta majandusbuumi lõpus jõi iga elanik 12,6 liitrit absoluutset alkoholi, järgnevatel aastatel on kogus vähenenud ja 2010. aastal tarbiti 9,7 liitrit absoluutset alkoholi inimese kohta aastas.

Eesti elanike alkoholitarbimine on viimase kolme aastaga vähenenud ja sarnaneb nüüd Soome elanike tarbimisega (Eestis 2010 - 9,7 ja 2011 - 10,2. Soomes 2010 - 10 liitrit). Arenguruumi on palju, sest Rootsis

on tarbimine 7,6 liitrit, Norras 6,7 ja Islandil 6 liitrit.

Alkoholitarbimise vähendamiseks ei ole ühtegi lihtsat teed – kasutama peab mitmeid erinevaid meetmeid koos.

1. Suurimat tähelepanu tuleb pöörata lastele ja noortele. Kui murdeas noorukid pruugivad alkoholi, tekitavad nad sellega suurt kahju oma tervisele ja suurendavad tõenäosust sattuda tulevikus sõltlaste ridadesse. Täiskasvanud peaks tegema kõik endast sõltuvalt, et vältida lastele alkoholi kättesaadavust. Kaubandustöötajad peavad alkoholi müügil järjekindlamalt küsima isiku vanust tõendavat dokumenti (mida pahatihti ei tehta, nagu selgus TAI 2011. aastal tehtud uuringu põhjal).

2. Kauplustes peaksid alkohoolsed joogid olema selgelt eraldatud

müügialas, kuhu alla 18-aastastel asja ei ole.

3. Reklaami tuleks oluliselt piirata ja argumentid kaduvast reklaamitulist on küünilised, kui arvestada alkoholist tingitud kahjude suurust.

4. Oluliseks võimaluseks Eestis alkoholitarbimise numbrit vähendada on tarbida lahjemat alkoholi. Näiteks võiks langetada õlle ja siidri alkoholisisaldust.

5. Kõige olulisem on kindlasti elanike enda suhtumise ja käitumise muutumine. Viski- ja konjakiklubi-dele võiks eelistada terviseklubisid. Joobesolekut võiks häbeneda, mitte sellega kelkida.

6. Avalikel vastuvõttudel peaks pakutavate jookide hulgas olema eelistatud ja vabalt saadaval eelkõige mittealkohoolsed joogid.

7. Suuri muusika- ja spordiüritusi

võiks korraldada ilma alkoholi-firmade reklaamide ja agressiivse alkoholimüügita. Nii võiks ka paari aasta pärast toimuv täiskasvanute laulu- ja tantsupidu olla, sarnaselt 2011. aasta laste laulu- ja tantsupeoga, alkoholivaba.

8. Alkoholi aktsiisimakse tõstes võiks arvestada, et alkoholi jaehind peaks kasvama natuke kiiremini kui elanike sissetulekud ja natuke kiiremini, kui teiste kaupade hinnad. Hinnaga saab tarbimist oluliselt mõjutada.

Eesti riik ei ole nii rikas, et kinni maksta alkoholi liigtarbisest tekkivaid kahjusid ja eesti rahvas on liiga väike, et kaotada alkoholi tõttu nii palju elusid. Seega kõik sammud, mis aitavad joomist vähendada, on oodatud ja vajalikud.

(Marje Josingu artiklist)

Vabanduse leiab alati

Ülle Rüüson, tervisedenduse spetsialist

2012. aasta viies ja viimane Tervise Edendaja ilmub alkoholi liigtarvitamise ennetamise kampaania raames ja on otsast otsani pühendatud alkoholi teemale.

Statistikaameti andmetel on Raplamaal seoses alkoholiga korrekture teha küll. Näiteks tubaka ja alkoholi peale kulus Raplamaa leibkonnal ehk perel 2010. aastal Eestis kõige rohkem raha - sissetulekust 4,8%, samas kui Eesti keskmine oli 3,5%. 2011. aastal loovutasime oma esikoha Järva ja Saare maakondadele ning osakaal veidi vähenes (2011 - Raplamaal 4,4%, Eestis 3,4%).

Eurodes tähendab see seda, et aastas kulutas Eesti keskmine pere alkoholi ja tubaka peale 2011. aastal 111,8 eurot, Raplamaa pere aga 141,7 eurot (2217 krooni!). Kas kuus ligi 12 eurot või vanas rahas 200 krooni alkoholile ja tubakale peres kõlab usutavalt? Osal ju rohkem ja teistel vähem – seega üsna tõenäoline!

Küllastades septembri keskel Itaaliat, tuli tahtmatult tõmmata paralleele Eesti kultuuriga, ka joomiskultuuriga. Itaallane ei ütle kunagi - ma lähen nüüd jooma. Tema ütleb - ma lähen nüüd sööma. Ja söögi juurde (teinekord 7 käiku) võetakse veini. Eestlasel tihtilugu raha joogi jaoks ei napi, küll aga „sakummi“ jaoks. Ega see ka vabandus pole, et meil on pime ja külm, mis ajabki jooma. Eks kõik ole ikka kahe kõrva vahel kinni tegelikult.

Vabanduse leiab alati. Aga toimunud kampaania aitab sellele ehk rohkem mõelda ning mitte kunagi ei ole hilja teha oma elus korrekture. Inimese eluga võiks olla teoreetiliselt kuni 190 eluaastat. Paljud ei suuda sellest pooltki realiseerida. Ja siin viinast abi ei ole.

Ka mõõdukas alkoholitarvitamine kahjustab tervist

5. novembril algas Tervise Arengu Instituudi korraldatud alkoholi liigtarvitamise ennetamise kampaania. Nagu ka mitme eelmise alkoholi liigtarvitamise vastase kampaania puhul, on sihtrühm 25-44-aastased inimesed, kes joovad üle riskipiiride.

Kampaania käsitleb alkoholi pikaajaliste tervisemõjude teemat ning teadvustab, et ka mõõdukas alko-

holitarvitamine kätkeb endas riske tervisele ning kahjustab organismi. Esimesed märgid alkoholi mõjust tervisele ei ole sageli ohtlikud ning neid kiputakse tahtlikult või tahtmatult seostama muude põhjustega kui alkohol.

Täna on probleemiks, et inimesed alahindavad oma alkoholitarbimise taset kas teadmatusel või nad ei tunnista endale tegelikku olukorda. Enda alkoholitarbimist hinnatakse mõõdukaks ning tegelikke riske

ei märgata. Suurema osa haiguste või seisundite korral on kahjud kumulatiivsed ja on seotud tarbitud kogustega – mida rohkem ja sagedamini alkoholi tarbitakse, seda suurem on terviserisk.

Kampaania raames on kõikidel huvitatutel võimalus küsida veebisaidil alkoinfo.ee nõu alkoholi-ga seonduvates küsimustes ning probleemide korral. Küsimustele vastavad psühholoog, psühhiaater ning ekspert.

Samuti toimib veebisaidil alkoinfo.ee alkohalkalkulaator mobiilsetele seadmetele, mis võimaldab sisestada andmed tarvitatud jookide kohta ning seeläbi hinnata oma alkoholitarvitamise terviseriski.

Kampaaniat rahastab Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfondi programmi “Tervislikke valikuid toetavad meetmed 2012” raames ning see on osa Tervise Arengu Instituudi tegevuskavast alkoholikahjude vähendamiseks.

**RINNUS
ON IMELIK
TUNNE. NAGU
ÕHUST JÄÄKS
PUUDU. KUI
KIIREMINI
KÖNNIN
HAKKAB
SÜDA
KLOPPIMA
JA LÄHEN
ÜLE KERE
HIGISEKS.
VIST ON
MADALRÕHKKOND.**

Äkki on põhjus õhtuses õlles?

Küsi nõu: ALKOINFO.EE

**MA EI SUUDA
SELLES MAJAS
ELADA!
SIIN ON VALE
FENG SHUI.
SEE IMEB MINUST
KOGU ENERGIA
VÄLJA.
V
A
R
S
T
I
OLEN
TÄIESTI TÜHI!**

Äkki on põhjus lõõgastavas veinis?

Küsi nõu: ALKOINFO.EE

Mis on alkohol?

Alkoholne jook on uimastava ja sõltuvust tekitava toimega etanooli sisaldav jook. Alkoholil on mitmeid otseseid ja kaudseid mõjusid kogu organismile.

Alkoholi saadakse pärmseente mõjul toimuva käärimise tulemusena taimsest toorainest, mis sisaldab suhkruid või tärklist. Keemiliselt on alkohol süsivesinik. Alkoholsetes jookides sisalduv alkohol on viinapiiritus ehk etanool ($\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$).

Alkoholi olemus

- Alkohol on oma olemuselt **närvisüsteemi depressant**.
- Paljud usuvad ekslikult, et alkohol on erguti. Esmalt tekitab see sundimatus ja pingevabaduse tunde, aga tegelikult (eriti suuremas koguses) on alkohol võimas ärevust ja depressiooni

tekitav aine.

- Organismil kulub ühe **alkoholiühiku** (umbes 0,3 l, pudel lahjat õlut) töötlemiseks umbes tund aega. Tulenevalt kehakaalust, pikkusest, soost ja joomisele eelnenud toidust on see aeg eri inimestel erinev.

Alkoholi teekond organismis

- Alkohol on vees lahustuv. See tähendab, et joodud alkohol kandub maost peensoolde ning siseneb sealt vereringesse ja igasse keharakku, jõudes peaaegu hetkega ka ajju.
- Ligikaudu 80% alkoholist imendubki soolestikust ja see võib toimuda väga kiiresti: vaid mõned minutid pärast tarvitamist.
- Alkohol püsib kehas seni, kuni see lõhustub maksas ja väljub hingeõhu, uriini ja higiga.

Mõtlemapanevaid fakte

Eesti inimeste alkoholi-tarbimist iseloomustab suurte alkoholikoguste joomine eesmärgiga purju jääda.

Sellise alkoholitarbimise viisiga kaasneb tugev seos joomise ning vägivalda, sealhulgas enese vastu suunatud vägivalda vahel.

Võrdluseks: niinimetatud kontinentaalses joogikultuuris on alkoholi tarbimine enamasti seotud toidukultuuriga ning korraga tarbitakse väiksemaid alkoholikoguseid. Sellest tulenevalt on ka alkoholitarbimise seosed vägivaldaga nõrgad ja alkoholist tingitud kahjud väiksemad.

Mõtlemapanevaid fakte Eestis

- Eriti aplalt tarvitavad alkoholi kuni 34aastased lahutatud või lahus elavad mehed. 25–34aastastest lahutatud meestest joob mitu korda nädalas koguni 82%.
- Nii meeste kui ka naiste seas joovad kõige sagedamini üksi elavad kuni 25aastased noored.
- Viina joovad kõige sagedamini 50–64aastased mehed (EKI, 2009).
- Rapla maakonnas on 1000 elaniku kohta peaaegu 2 alkoholi müüvat kauplust.
- Eestis on 100 000 elaniku kohta 195 kange alkoholi müügikohta – võrdluses 100 000-ga on Raplamaal 200 müügikohta.
- Norras ja Rootsis on sama suure elanike arvu peale vaid 4,5 müügikohta.

Eestis sureb otseselt või osaliselt alkoholiga seotud põhjustel igal aastal tuhandeid inimesi. Alkoholist tulenevad kahjud on Eestis rängemad kui teistes sarnase alkoholikultuuriga maades.

Teiste Euroopa riikidega võrrelduna on Eestis sure-

mus sellistel põhjustel, nagu enesetapud, mürgistused, liiklusõnnetused ja tulesurmad, väga suur. Võrreldes Põhjamaadega on eestlase risk surra vigastussurma koguni 3–4 korda suurem.

- Eestis sureb alkoholiga seotud vigastustesse igal aastal umbes 500 inimest (EKI 2011).
- Alkoholist põhjustatud vigastustesse surevad peamiselt parimas eas mehed. Meeste suremus vigastustesse ületab naiste oma keskmiselt 3,3 korda, mõnes vanuserühmas isegi kuni 8 korda.
- Suremus alkoholimürgistuste tagajärjel on otseses seoses elanikkonna tarvitatava alkoholi hulga (Walberget, al 1998)
- Eesti-Rootsi Suitsidoloogia Instituudi uuringud näitavad, et pooled lõpuleviidud enesetapud olid sooritatud alkoholijoobes.

Eestis sureb alkoholi tarbimisega seotud haigustesse igal aastal 600–800 inimest, neist 2/3 on mehed. Ligi kolmandiku surmadest põhjustab maksa alkoholitõbi, millele järgnevad esinemissageduselt alkoholimürgistus ning alkoholist tingitud psüühika- ja käitumishäired.

- Osaliselt alkoholist tingitud haiguste tõttu sureb igal aastal 9000–10 000 inimest. Üle poole neist on naised (EKI 2008).

Kohutavad arvud: Iga vast-sündinu, laps ja vanainimene joob statistika järgi aastas 10,2 liitrit puhas alkoholi. Need arvud käivad kõigi Eesti elanike kohta. Vastupidiselt laialt levinud müüdile on turistide kaasa ostetud ja kohapeal joodud kogused sellest arvust juba maha arvestatud (EKI 2012).

Alkosõltuvus algab hiilivalt

Paljude inimeste jaoks on alkoholitarvitamine seotud sotsiaalse suhtlemisega ja mitmesuguste sündmuste tähistamisel on kombeks tarvitada alkoholi.

Sageli juuakse alkoholi pingete leevendamiseks ja lõõgastumiseks. Tihti alahindavad inimesed tegelikult joodud alkoholikogust.

Kuidas aru saada, millal alkoholitarvitamine tervist kahjustavaks probleemiks kipub muutuma?

Selleks, et otsustada, kas sinu poolt joodav alkoholikogus on liiga suur või mitte, ja omada kontrolli selle üle, kui palju sa alko-

holi tarvitad, tuleb teada järgmist:

Mis on alkoholiühik? Alkoholiühik on 10 grammi puhas ehk absoluutset alkoholi.

Tegelikkuses erinevad klaaside suurused ja jookide kangused väga suurel määral, mistõttu võite märkamata juua rohkem ühikuid kui arvate. Et teada, mitu alkoholiühikut jook sisaldab, peab teadma joogi kogust ja alkoholisisaldust. Alkoholiühikute hulga arvutamiseks konkreetsetes joogis tuleb joogi kogus liitrites korrutada selle kangusega ning tulemus omakorda korrutada alkoholi erikaaluga 0,789.

Alkoholiühikute hulk = kogus (liitrit) × kangus (%) × 0,789

1 ühik
40 ml 40%
kanget alkoholi

1 ühik
120 ml 12%
veini

2 ühik
500 ml
5,2% õlut

Üks gramm puhas alkoholi annab 7,1 kcal. Võrdluseks: 1 gramm rasva annab 9 kcal ja 1 gramm süsivesikuid 4 kcal. Puhtas alkoholis puuduvad täielikult nii vitamiinid kui ka

mineraalained. Lisaks takistab alkohol nende omastamist igapäevatoitust. Seepärast peetakse alkoholist saadud kaloreid nii-öelda tühjadeks kaloriteks.

Alkoholiühikud

5,2% õlu,
0,5 l
2 ühikut

5,2% õlu,
500 ml
2 ühikut

4% õlu,
0,33 l
1 ühik

4% õlu,
330 ml
1 ühik

40% viin,
0,5 l
15,8 ühikut

40% kange alkohol,
40 ml
1,3 ühik

14% vein,
0,75 l
8,3 ühikut

14% vein,
120 ml
1,3 ühikut

12% vein,
0,75 l
7,1 ühikut

12% vein,
120 ml
1,1 ühikut

12% šampus,
0,75 l
7,1 ühikut

12% šampus,
175 ml
1,7 ühikut

4,5% siider,
0,5 l
1,8 ühikut

4,5% siider,
500 ml
1,8 ühikut

5,6% gin,
0,5 l
2,2 ühikut

40 ml kange alkoholi
sisaldusega kokteil
1,3 ühikut

5% cooler,
0,275 l
1,1 ühikut

Täiskasvanud inimese riskipiirid

- Igasse nädalasse peab jääma vähemalt kolm täielikult alkoholivaba päeva.
- Mehed ei tohi juua üle nelja ning naised üle kahe alkoholiühiku päevas.
- Päevaseid koguseid ei tohi pikema aja vältel nii-öelda tallele panna, et need siis suurema peo käigus korraga ära juua.

Ka riskipiire mitte ületavad alkoholikogused ei pruugi alati olla ohutud. Teatud juhtudel peaks alkoholi tarvitamist veelgi piirama või sellest sootuks loobuma.

- Rasedus. Kui naine tarvitab raseduse ajal alkoholi, on risk sünnidefektide tekkeks suurem. Seda eriti esimesel 8.–12. rasedusnädalal. See-ga on raseduse ajal kõige turvalisem alkoholist üldse loobuda.
- Väga kõhnad inimesed. Ligikaudu 60 kg ja väiksema kehakaaluga mehed ning ligi 50 kg ja väiksema kehakaaluga naised peaksid olema alkoholiga eriti ettevaatlikud. Samuti inimesed, kes on dieedil.
- Vanemad inimesed. Vanemate inimeste organism ei tule alkoholi kahjuliku mõjuga enam nii hästi toime.
- Soodumused. Inimesed, kelle peres on esinenud alkoholisõltuvust, peaksid olema alkoholi suhtes eriti valvsad.
- Ohtlikud koosmõjud. Inimestel, kes on või on olnud sõltuvuses mõnest muust aine-st (ravimid, narkootikumid), oleks mõistlik alkoholist hoiduda.

AA tugirühm Raplas

Kui tahad oma elu järje peale saada, siis võib olla abi Anonüümsete Alkoholikute tugirühmaga liitumisest. Rühm tegutseb Raplamaal 2010. aasta aprillist.

Ara kaota lootust, kõik on võimalik!

Koosolekud toimuvad kolmapäeviti kell 19 ja laupäeviti kell 17

Raplas aadressil Põllu 6.

Info: www.Aaestonia.com, e-mail: emerit.aa@gmail.com, tel 5594 6695.

Viin hävitas suhte

Maire Kõrver

Varguste ja korteriröövide eest juba noorena vanglasse sattunud ja pikki aastaid kinni istunud Vambola (nimi muudetud) vabanes vangist alles keskealise mehena.

Tavaelu oli jäänud elamata, rääkimata perekonna loomisest. Aega tagasi pöörata ei saa, kuid mõistagi üritas ta kaotatud aega kuidagi tagasi tegema hakata.

Esmalt oli soov endale elukaaslane leida. Vangla-aastatel Venemaal raske töö kõrval oli mees ka aega pühendanud raamatulugemisele ning hea sõnaseadjana oli ta koostanud paljudes naistes huvi äratanud tutvumiskuulutusi. Üks huvitav, üllatav raamatuleid Vene vanglas oli Vambola sõnul 1936. aastal välja antud “Kalevipoeg”. Tellida sai ta veel ajakirja Noorus ja kunstihuvilisena ka eestikeelset kunstiajakirja.

Vabanemise järel õnnestus tal peagi leida endale meelepärane, meeldiv sõbranna, kelle kohta on mehel palju kiidusõnu öelda veel siiani, kuigi nende kooselu on nüüdseks lõppenud.

Teineteist leidnud ja pealtnäha kenasti kokku sobinud paari algul päris hästi sujunud suhte hävitas mehes aegamööda sünenenud ja järjest süvenenud sõprus alkoholiga. Pikad vangla-aastad hoidsid mehe viinast eemal, kuid see murdis tema ellu sisse koos sõpradega, kellega suhtlemisaldis mees oma kaotatud noorusaastaid asus nii-öelda tagasi tegema.

Alkosõltuvus võib inimese lõpuks ilma jätta nii perest kui ka kodust. Tihti lõpetab viinamees sotsiaalmajas. Foto: JAAK KADARIK

Peod, külaskäigud sõprade juurde, talle sageli külla tulevad sõbrad, kellel ikka on pudel kaasas – kusjuures tiheda suhtlemise juurde käis ka sage napsitamine ja kõik, mis sellega kaasas käib. Mees nendib, et see on juba nagu väljakujunenud paratamatus, et kui sõbrad on koos ja heas hoos, siis millegipärast ei saa kuidagi ilma alkoholita

läbi. Lõpuks naisel kannatus katkes ja ta palus Vambolal asjad kokku pakkida ning korterist välja kolida.

Esimese ajutise peavarju leidis hüljatud mees seejärel samas majas inimese juures, keda Vambola hooldamas käis. Seal sai ta viibida kolm ööd, kui juba läks tal korda leida tuttavate abiga teine elamispind. Hooldajaoskused

ning mehe enda sõnul isegi peaaegu nagu meediku teadmised omandas ta vanglahaiglas töötades, kuhu teda tihti abiks võeti. Mehe sõnul sellepärast, et sealne meditsiiniline personal väga ei viitsinud alati oma tööle pühenduda. Sageli olid nad naelutatud teleri ette, et seebikaid vaadata. Vambola tegeles samal ajal haigetega, tegi diabeetikutele süste, hooldas voodihaigeid.

Mehe sõnul on tal vabanemise järel palju sõpru just temast endast märksa nooremate hulgast. Noorte lõbusate kaaslastega oli koos tore olla ja ennast seltskondlikult välja elada, samas aga hakkas see salakavalalt viinaviga süvendama. Alkoholitarbimise taga on tavaliselt ikka mingisugune psüühiline pinge, kohanemiskeskused ja ülemäärane stress, mida viinaga leevendatakse. Samas võib see aga depressiivseid tundeid tegelikult mitte leevendada, vaid hoopis tugevdada. Vambolat hoidis veel siiski vormis töö – mitme maja kojamehena. Uhkusenoodiga hääles märgib ta, et inimesed olid tema tööga rahul. Töö andis nii palju sissetulekut, et tal oli võimalik isegi omaette elamispinda üürida. Töövõimalustele tõmbas Vambola sõnul kriipsu peale masu, kui korteriühistud ei jaksanud enam kojamehi pidada.

Korra elas ta omaniku teadmata ka tühjana seisvas metsamajas. Nüüd on tema elukohaks Rapla valla sotsiaalmaja. Hilises eas alanud alkosõltuvusest on ta nüüdseks siiski enam-vähem võitu saanud. “Elu on mind õpetanud,” sõnas Vambola.

Kuidas aidata, kui lähedane joob liiga palju?

Lähedaste inimeste alkoholiprobleemid põhjustavad muret ja valu. Kuidas aru saada, kas sinu lähedane võib olla alkoholist sõltuvuses?

Kuidas teda aidata?
• **Üldised muutused.** Ta on kaotanud huvi nende tegevuste vastu, mis teda varem paelusid. Tal võivad olla tekkinud mäluhäired ja uneprobleemid. Ta on muutunud tujukaks, umbusklikuks ja kergesti ärrituvaks.

• **Terviseprobleemid.** Teda kimbutavad kroonilised seedehäired, pidev kurnatus, käte värisemine ja sagedased pohmelused.

• **Muutunud tarbimisharjumused.** Inimene joob rohkem, sagedamini või on hakanud jooma juba hommikuti.

• **Muutused välimuses.** Ta lõhnab sageli alkoholi järele, tal esineb tihti sinikaid. Tema kõne on ebaselge, silmad punetavad ning tema välimus on jäänud hooletusse.

Kuidas inimest aidata?
• Alkoholiprobleemidega inimese aitamine nõuab teadmisi, kaastunnet ja kannatust.

• Püüa jääda rahulikuks ja objektiivseks selles, kui palju teise joomine kahjustab sind ja teisi lähedasi.
• Räägi sellest probleemist kellegagi, keda saad usaldada: sõbra, perearsti, psühholoogi, sotsiaaltöötaja või inimesega, kes on sarnaste probleemidega varem kokku puutunud.
• Püüa kodus säilitada normaalne ja eluterve õhkkond.

Pea meeles:
• Ära võta endale vastutust alkoholiga hädas oleva inimese eest.
• Ära kunagi vaidle purjus inimesega, sest see ei vii kuhugi.
• Ära anu, palveta ega mängi märtrit.
• Ära silu teise inimese joomise tagajärgi ega otsi tema tegudele vabandusi tema maine või rahakoti säästmiseks.
• Ära hoia kodus alkoholi-tagavara.
• Ära joo koos temaga.

Varu kannatust!
Käitumise ja harjumuste muutmine võib olla äärmiselt raske. Ole kannatlik ja mõistev, kuid ära kunagi tunne süüd ega vastutust teise inimese purjuspäi tehtud tegude pärast. Sa vastutad ainult omaenda käitumise eest.

Millised on sinu joomisharjumused?

Kui sageli Sa tarvitad alkoholi sisaldavaid jooke?

- ☐ ei tarvita üldse (0 p)
- ☐ kord kuus või vähem (1 p)
- ☐ kaks kuni neli korda kuus (2 p)
- ☐ kaks kuni kolm korda nädalas (3 p)
- ☐ neli ja rohkem korda nädalas (4 p)

Mitu pitsi/klaasi/kannu alkoholi sisaldavat jooki Sa tavaliselt ühel joomise päeval võtad?

- ☐ ei võta üldse (0 p)
- ☐ üks kuni kaks (0 p)
- ☐ kolm kuni neli (1 p)
- ☐ viis kuni kuus (2 p)
- ☐ seitse kuni üheksa (3 p)
- ☐ kümme ja rohkem (4 p)

Kui sageli Sa võtad 6 ja rohkem pitsi/klaasi/kannu ühe joomingu jooksul?

- ☐ seda pole mitte kunagi juhtunud (0 p)
- ☐ vähem kui kord kuus (1 p)
- ☐ kord kuus (2 p)
- ☐ kord nädalas (3 p)
- ☒ peaaegu iga päev (4 p)

Kui tihti on viimase aasta jooksul juhtunud, et alustades võtmist ei saa Sa enam joomatuuri kuidagi pidama?

- ☐ seda pole mitte kunagi juhtunud (0 p)
- ☐ vähem kui kord kuus (1 p)
- ☐ kord kuus (2 p)
- ☐ kord nädalas (3 p)

- ☐ peaaegu iga päev (4 p)

Kui tihti on viimase aasta jooksul juhtunud, et joomise tõttu oled jätnud tegemata asju, mida Sinult oodati või mida Sa olid kohustatud tegema?

- ☐ seda pole mitte kunagi juhtunud (0 p)
- ☐ vähem kui kord kuus (1 p)
- ☐ kord kuus (2 p)
- ☐ kord nädalas (3 p)
- ☐ peaaegu iga päev (4 p)

Kui tihti on viimase aasta jooksul juhtunud, et ärgates pärast tõsist joomist vajad kohe toibumiseks paar pitsi?

- ☐ seda pole mitte kunagi juhtunud (0 p)
- ☐ vähem kui kord kuus (1 p)
- ☐ kord kuus (2 p)
- ☐ kord nädalas (3 p)
- ☐ peaaegu iga päev (4 p)

Kui tihti on viimase aasta jooksul juhtunud, et oled pärast joomist tundnud piinlikkust ja süüd?

- ☐ seda pole mitte kunagi juhtunud (0 p)
- ☐ vähem kui kord kuus (1 p)
- ☐ kord kuus (2 p)
- ☐ kord nädalas (3 p)
- ☐ peaaegu iga päev (4 p)

Kui tihti on viimase aasta jooksul juhtunud, et Sa ei mäleta joomise tõttu mitte midagi eelmisel päeval toimunut?

- ☐ seda pole mitte kunagi juhtunud (0 p)
- ☐ vähem kui kord kuus (1 p)

- ☐ kord kuus (2 p)
- ☐ kord nädalas (3 p)
- ☐ peaaegu iga päev (4 p)

Kas Sina või keegi teine on Sinu joomise tõttu viga saanud?

- ☐ ei ole (0 p)
- ☐ jah on, kuid mitte viimase aasta jooksul (2 p)
- ☐ jah on, viimase aasta jooksul (4 p)

Kas arst, keegi Sinu sõpradest või lähedastest on olnud Sinu joomise pärast mures ja tungivalt soovitanud Sul joomine maha jätta?

- ☐ ei ole (0 p)
- ☐ jah on, kuid mitte viimase aasta jooksul (2 p)
- ☐ jah on, viimase aasta jooksul (4 p)

Punkte kokku 0 - 7

On vähetõenäoline, et Sinu praegused joomisharjumused Sulle märkimisväärselt kahju võiksid teha.

Punkte kokku 8–15

On väga tõenäoline, et Sinu praegused joomisharjumused teevad kahju nii Sinu tervisele kui ka heaolule, samuti võivad need mõjutada Sinu suhteid ja tööalast karjääri. Soovitav on vähendada joomist mõistliku piirini.

Punkte kokku 16–...

Sinu joomisharjumused hävitavad Sinu tervist ning Sa võid olla alkoholisõltuvuses. Kui vähegi võimalik, lõpeta joomine otsekohe. Võta ühendust oma perearstiga ning räägi selle testi tulemustest, või siis pöördu kindlasti vastavate spetsialistide poole

Raikküla vallas õpetati ennast aitama ja teisi toetama

Evelin Rikker,
Raikküla valla sotsiaalnõunik

Alkoholitarbimise ennetuskampaania toimus sellel aastal meie valla kolmes paigas, Raikküla, Purku ja Tamme piirkonnas. Kampaania oli mõeldud kindlale sihtgrupile: sõltlased, nende lähedased, aga ka kogukonna sädeinimesed, vabaihenduste esindajad.

Aktiivsed kogukonnaliikmed olid osalema kutsutud sellele mõeldes, et neid ärgitada edaspidi senisest enam kaasama ka oma probleemide n-ö musta auku takerdunud, et neid sellest seisust välja pürgima aidata. Eesti inimesi on nii vähe, et igaüks on väärtus. MTÜ-l Purculi oli tuua häid näiteid, kuidas on suudetud toetada ja kaasata ühistesse ettevõtmistesse ka oma probleemidega maadle- vaid inimesi. Kui neid on juba suudetud korra kaasa haarata, tulevad nad edaspidi meelsasti osalema ja on valmis oma panust andma.

Kampaaniaga taotletav tulemus oli, et inimesed julgeksid oma probleemist rääkida ning kusagil sisimas tekiks oma kindel MINA, kes ei taha enam senise olukorraga leppida ning otsustab oma elu muuta. Kampaania eesmärk oli vabatahtlikke ja ebamugavustundest ülesaamine, et probleemi teadvustada ning saavutada avatus eneseabiks ja lähedase toetuseks.

Tagasiside kampaanias osalenutelt oli igati positiivne.

Väga oluliseks peeti personaalset lähenemist. Omandati palju uusi kasulikke teadmisi. Mitmetele projektis osalenu- tele tuli see kõik üllatusena, sest nad ei ole varem sellistest üritustest osa võtnud ning alkoholism on nende jaoks senini olnud tabuteema.

Projekti järel on välja too- dud järgmised mõtted:

- * ma ei teadnudki, et minu arvamus kedagi huvitab
- * ma arvasin, et see (projekt) pole minu jaoks, see on tähtsamatele inimestele
- * oskan vajadusel EI öelda
- * ei oleks osanud arvata, et läbi nalja saab nii tõsist teemat käsitleda
- * on tore jagada oma muret nii, et keegi ei mõista sind hukka ega süüdistada
- * hea, et anti lugemist kaasa - nüüd saan hiljem üle vaadata kui vaja.

Projekti osales 28 inimest nii individuaalselt kui ka rühmiti ja tahan südamest tänada kõiki, kellega võeti ühendust ning nad nõustusid projektist osa võtma. Palju tänu neile, kelle kaasabil projekt teoks sai: Ede Talistu - MTÜ Purculi, Jaan Siltoja - piirkonna juhtivkonstaabel, Tarmo Rahuoja - Kabala Spordimaja, Ene Kangur - Raikküla Kultuurimaja, Ülle Rüüson - Rapla maavalitsus, Liivia Vacht - RINK (SA Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskus). Tänan ka kõiki vabatahtlikke, kes aitasid seda toredat kampaaniat korraldada ning nõu ja jõuga abiks olid!

Alkoennetuskampaania Raplamaa valdades

Järvakandis oli oktoobri lõpus üritus "Kultuuri Kohvik", mis seekord keskendus alkoennetuse teemale. Oli võimalus kohtuda-tutvuda AA liikme Rauliga. Laudkondade vahel toimus viktoriin ja arvamusediskussioonid. Oli võimalik osta lauale suupisteid ja teed või kohvi. Pakuti tasuta põnevaid mitteametlikke karastavaid jooke - alternatiivi alkoholisisaldusega jookidele. Levitati ka nende retsepte. Meelelahutuslikku osa pakus temaatiliste lauludega kitarri saatel kultuurihalli näitejuht Vahur.

Koostööpartneriks oli Järvakandi valla sotsiaalnõunik, kes suunas üritusele kodanikke, kel on probleeme alkoholi liigtarvitamisega.

Rapla vallas sai Euroopa Sotsiaalfondi projekti toel 27. novembril teoks avatud AA koosolek vallamajas, kus Rapla tugirühma looja Rauli ja valla sotsiaaltöötajate vahendusel said kokku inimesed, kellel on alkooprobleemid. Teoks sai AA metoodikat tutvustav nii-öelda näidiskoosolek.

Juuru vallas toimuvad alkoholi liigtarvitamise kampaania raames erinevad üritused, mille käigus koh-

tutakse sõltuvusest vabanenud inimestega, jagatakse vastavasisulist kirjandust, tutvustatakse sõltuvuse tagamaid ja põhjusi ning võimalusi enesega toimetulekuks ja probleemist vabanemiseks.

Kaius toimub 3. detsembril õppepäev teemal "Alkohol - minu sõber või vaenlane". Esinevad Liis Animägi (toitlustuskoolitaja), Egle Pohl (pereõde) ja AA Rapla tugirühma juht.

Vigala vallas korraldatakse kampaania raames 1. detsembril õpituba. Pakutakse tegevuste kaudu koosolemist ja arutelude võimalust. Vladislav ja Kaarel Koržets viivad läbi õpiköögi, et tutvustada ning pakkuda erinevaid kalarooegasid. Valmistamisel saavad käe külge panna kõik õpiköökides osalejad. Õpiköögi läbinutele antakse kaasa retseptuuri, mille järgi on võimalik enim meeldinud roogasid hiljem ka iseseisvalt pereringis katsetada, et ärgitada peresid ühiselt tegutsema. Lisaks toimub vestlusring alkoholi liigtarvitamise üle. Toetus aitab tõsta alkoennetuse ja terviseteadlikkust, et leida liigsele alkoholipruukimisele asendustegevus.

Raplamaa kohalikud omavalitsused hoolivad oma inimeste tervisest

Ülle Rüüson,
projektijuht

Euroopa Sotsiaalfond toetab Eesti haldusvõimekuse suurendamist, millest tänu rahandusministeeriumi haldusmeetmele said osa ka Rapla maakonna kohalike omavalitsuste tervisenõukogud.

Maakonna kõikides omavalitsustes on tegutsemas aktiivsed tervise meeskonnad. Enamikes omavalitsustes on need ametlikud tervisenõukogud või -komisjonid, mõnel juhul on need mitteformaalsed ühendused. Igatahes on Raplamaa kaheksal omavalitsusel olemas terviseprofiil ja vastav tegevuskava, mille järgi toimetades kohapeal rahva tervist edendatakse.

Alates 2011. aastast on alustatud rahvatervise seaduse uuendamise protsessiga, mis peaks 2013. finišisse jõudma. Rahvatervise seadus on loodud 1995. aastal. Vastavalt rahvastiku tervise arengukavale jagab uus seadus konkreetsemalt ülesandeid ja vastutust erinevatele sektoritele, sh kohalikele omavalitsustele. Raplamaa tervise meeskonnad on nii rahvastiku tervise arengukava kui ka uue rahvatervise seaduse loomeprotsessis aktiivselt osalenud. Teeme ju neid seadusi iseenda tarbeks.

Projekt „Raplamaa kohalike omavalitsuste sotsiaalnõunike ja tervisenõukogude liikmete kompetentsikoolitused“ hõlmas mitut koolitust. Mai lõpus kohtuti tervisenõuko-

Rita Triinu Peussa (keskel) Kehtna tervisenõukogust tutvustamas meeskonnatöö tulemust.

Foto: erakogu

gude ja omavalitsusjuhtidega Adila puhkekeskuses ning novembri keskel Toosikannu puhkekeskuses. Mõlemal korral viis esimese koolituspäeva läbi Aivar Haller.

Aivar Halleri koolituse põhisõnum oli see, et kõige tähtsamad on inimestevahelised suhted - soovitud tulemust saame saavutada ja muutusi suunata vaid heade suhete abil. Edu alus on koostöö.

Teine koolituspäev kulus mõlemal korral aga tervise poliitikale ning loodava rahvatervise seaduse tutvustusele ja arutelule. Kevadel kohtuti Tervise Arengu Instituudi ja sotsiaalministeeriumi esindajate ning Riigikogu sotsiaal-

komisjoni esimehe Margus Tsahknaga. Toosikannus sisustas teise päeva õppejõud Moonika Viigimäe Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolist.

Selle projekti toel toimus üks koolituspäev ka sotsiaalnõunikele, kes on tervisenõukogude väga olulised liikmed ja nii mõneski kohas ka tervisenõukogu eestvedajad. Sotsiaalnõunike koolituse viis läbi Aivar Simmermann ja teemadeks olid samuti koostööoskused ning võrgustikutöö arendamine.

Koolitustel osalejatelt saadud tagasiside põhjal võib lugeda projekti õnnestunuks: osalejad hindasid oma tervise edendussuutlikkust

enne projekti kümnepallistusteemis 5,3 ja pärast projekti 7,3, seega 20% suutlikkuse tõus. Eks see ole muidugi subjektiivne hindamine, aga tervise teema tähtsus kohalikul tasandil tõusis selle projektiga kindlasti. Suurenes ka valmisolek uue rahvatervise seaduse vastuvõtmisel ja peatsel rakendamisel. Hea meel oli lugeda tagasisidest, et 88% vastanutest pidas kohalikus omavalitsuses terviseteadmat väga oluliseks või piisavalt oluliseks.

Maanteeamet pakub koolidele liikluskoolitusfilmi „Kaspari lugu“

Maanteeameti Põhja regiooni projekt „Kaspari lugu“ on suunatud gümnaasiuminoortele, et propageerida enesekaitse-likku ja teistega arvestavat liiklemist.

Näidatakse tõestisündinud loo põhjal valminud filmi ning sellele järgneb kommentaar filmi autorilt, tuntud tele- ja raadioajakirjanikult Märt Treierilt. 2013. aasta alguses on kavas liikluskoolituse projekt „Kaspari lugu“ läbi viia Raplamaa koolides.

10 aastat tagasi, vaid 17-aastasena sattus oma kodukohas halva kuulsuse omandanud Järvamaa noormees Kaspar autoavariisse, mis viis ta nädalateks koomasse. Sõbrad olid tarvitanud alkoholi ning koos mindi autoga sõitma.

Kaspar teab, et ta ei olnud selles õnnetuses otseselt süüdi, kuna istus kõrvalistmel, kuid õnnetuse asjaolud jäid lõpuni uurimata. Aga tema on nüüd aheldatud ratastooli. Tema pooleldi halvatu keha ei kuula enam kuigi hästi sõna ning halvimal juhul jääb

ratastool teda eluteel igavesti saatma.

Tagantjärele kahetsemisest ei ole enam kasu ja Kaspar püüab end ise aidata nii palju kui võimalik. Küllap edeneks mõnigi asi kiiremini, kui oleks inimesi, kellega rõõme ja muresid jagada. Aga just neid ei ole kusagilt võtta. On vaid saatusekaaslased, kes isegi oma eluga vangis, kes ratastoolis, kes voodis. Neidki näeb haruharva.

Päevad lähevad, kell tiksab, mõistlikke asjatoimetusi on vähe. Iga sündmust, mis toob

ellu vaheldust, ootab Kaspar õhinal. Oleks neid kordi vaid rohkem... Nüüd tuleb lihtsalt leppida, sest kahetsemine tõesti enam ei aita.

Liiklusloeng on TASUTA. Tänavu novembris Tallinna ja Harjumaa koolides edukalt käivitunud, suurt huvi pälvinud projektiga on kavas jätkata alates 2013. aasta algusest Rapla maakonna koolides. Huvilised saavad infot küsida ning liikluskoolitust oma kooli tellida, võttes ühendust Eve-Mai Valdna eve-mai.valdna@mnt.ee 507 8232

25. novembri saate teema oli narkomaania. Stuudios oli lisaks Siim Pohlakule ja Ülle Rüüsonile külaliseks endine narkomaan Immanuel Volkonski, kes oma 34 eluaastast on olnud 10 aastat narkomaan. Sealhulgas ka süstiv narkomaan.

Siim Pohlak pöördus eetri kaudu noorte poole mõttega: teie, noored, kes te ei tegele narkootikumidega, te saate maailma asjadest õigesti aru ja võite ka oma sõpradele, kes tahaksid proovida, seda julgelt öelda.

Ainult nii saame olemasolevat olukorda paremaks muuta. Saate lõpetas Immanuel sõnadega: "Valige seltskond, kellega läbi käite. Otsustage - et ei ole vaja, sest tegelikult ei olegi vaja. Ma ei hurjuta teid niisama, ma räägin oma kogemustest, mille mina olen läbi teinud, reaalsusest nende võltsvõlude ja kõige muuga - lihtsam on mitte proovida."

Järgmine saade on 30. detsembril kl 15-16, teemaks aids, HIV jt sugulisel teel levivad

haigused, stuudios Sirle Blumberg Aidsi Ennetuskeskusest. Tervisesaateid saab kuulata: www.treraadio.

TRE
RAADIO 91,3 MHz

Projekti rahastavad maaelu edendamise programm Leader ja Rapla maakonna südame- ja veresoonehaiguste ennetamise programm 2012

Rapla maakonna TERVISE-EDENDUSE KODULEHE veebiaadress www.raplamv.ee/tervis

ESMASPÄEV 3.12	TEISIPÄEV 4.12	KOLMAPÄEV 5.12	NELJAPÄEV 6.12	REEDE 7.12	LAUPÄEV 8.12	PÜHAPÄEV 9.12
06.55 Terevisioon 08.55 Holby City haigla 09.55 Terevisioon* 11.55 Maahommik* 12.45 Iga pink räägib loo* 13.10 ENSV 13.40 Pehmed ja karvased* 14.05 Jamie Oliveri 30 minuti road 14.30 Minu pere 15.05 Hercule Poirot 16.00 Holby City haigla 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 17.40 Südameasi 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Osoon 20.35 Meie inimesed. Jaanika 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.10 Reitinguagentuuride võim 23.10 Pehmed ja karvased* 23.35 Südameasi 00.20 Ringvaade* 01.31 ERR uudised 07.10 Baleriin Angelina 07.25 Konn ja sõbrad 07.30 Aisopose teater 07.45 lidne leping 08.10 Reporterhiir Marvi Hämmer 08.35 Mõtete sunnil 09.05 Ringvaade* 09.35 Lint. Meelelahutus 10.05 Pühapäevamaaliid 10.25 Kutsumus 10.35 Kas meid polegi olemas? 10.55 100 m selili kammerorkestri saatel 11.05 Jääriik 11.20 Euroopa filmiauhinnad 2012 12.53 ERR uudised 16.40 Noortebänd 2012 17.10 Vananemise vastu 18.00 Muumioru lood 18.20 Must ja valge koer 18.30 Lastetuba 18.40 Minu lemmikloom 18.55 lidne leping 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera (v.k.) 20.00 Pealtnägija 20.45 Erica 21.30 Orbiit - Maa erakordne teekond 22.35 Loor ja kõrged kontsad 23.05 Eesti TOP 7 23.45 Inspektor Banks 01.22 ERR uudised 06.15 Beyblade 06.37 Pop Pixie 07.05 Käsna-Kalle Kantpüks 07.30 Beyblade 08.00 Kaunis Lola 08.55 Kirgede torm 09.55 Vaprad ja ilusad 10.20 Faktuaalne kaamera* 10.50 Top Shop 11.05 Õhtusöök viiele 11.35 Kõige naljakamad koduvi-deod* 12.05 Valgekrae 13.00 CSI kriminalistid 15.00 Vaprad ja ilusad 15.25 Selline on elu 16.25 Kaunis Lola 17.25 Kirgede torm 18.30 Kõige naljakamad koduvi-deod 19.00 Seitsmesed uudised 19.30 Õhtusöök viiele 20.00 Kolmedok: Tättemaania 21.00 CSI kriminalistid 22.00 MF Ajasõlm 00.15 CSI Miami 01.18 TV3play.ee uudised 01.20 Vaga vesi 02.10 Nukumaja 02.55 Faktuaalne kaamera* 03.20 Seitsmesed uudised 03.45 Kolmedok: Tättemaania 04.40 Õhtusöök viiele 05.05 Seitsmesed uudised 05.30 Selline on elu! 06.00 Punased roosid* 06.45 Garfield 07.10 Kasskoer 07.35 Kass Oggy ja kurjad prussakad 07.50 Reporter* 08.50 Roosa teemant* 10.00 Keelatud vili* 11.00 Kodus ja võõrsil* 11.30 Tähed jää lõpuna 13.30 Doktor Oz 14.30 Komissar Rex 15.30 Punased roosid 16.30 Keelatud vili 17.30 Roosa teemant 18.30 Kodus ja võõrsil 19.00 Reporter 20.00 Ärapanija 20.30 Saladused 21.20 Meeleheitel koduperenaised 22.20 Kaks ja pool meest 22.50 Pan Am 23.45 Knight Rider 01.25 Miljonäri salamisioon* 02.10 Romet ja Julia* 02.55 Reporter* 03.45 Ärapanija* 04.10 Unelmate hotell - Lõuna-Aafrika*	06.55 Terevisioon 08.55 Holby City haigla 09.55 Terevisioon* 11.55 Prillitoos* 12.55 Puutepunkt* 13.25 Meie inimesed. Jaanika* 13.50 Tartu 14.00 Osoon* 14.30 Välisilm* 15.00 Reitinguagentuuride võim 16.00 Holby City haigla 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 17.40 Südameasi 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Vabariigi kodanikud 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP! 22.10 Vaalasaarte Maria 23.00 ENSV 23.30 Südameasi 00.20 Ringvaade* 01.27 ERR uudised 07.10 Must ja valge koer 07.15 Minu lemmikloom* 07.25 Muumioru lood 07.50 lidne leping 08.15 Lastetuba 08.30 Traali-vaali 09.00 Ringvaade* 10.05 Vang nr 6 10.55 ERR uudised 17.00 Kalailm 17.30 Mõtete sunnil 18.00 SimsalaGrimm 18.25 Ariol 18.30 Lastetuba 18.40 Väike Nicolas 18.55 lidne leping 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera (v.k.) 20.00 Pealtnägija 20.45 Erica 21.30 Orbiit - Maa erakordne teekond 22.35 Loor ja kõrged kontsad 23.05 Eesti TOP 7 23.45 Inspektor Banks 01.22 ERR uudised 06.15 Beyblade 06.37 Pop Pixie 07.05 Käsna-Kalle Kantpüks 07.30 Beyblade 08.00 Kaunis Lola 08.55 Kirgede torm 09.55 Vaprad ja ilusad 10.20 Elu keset linna 10.50 Top Shop 11.05 Õhtusöök viiele 11.35 Kõige naljakamad koduvi-deod* 12.05 Valgekrae 13.00 Kolmedok: Tättemaania* 14.00 CSI kriminalistid 15.00 Vaprad ja ilusad 15.25 Selline on elu! 16.25 Kaunis Lola 17.25 Kirgede torm 18.30 Kõige naljakamad koduvi-deod 19.00 Seitsmesed uudised 19.30 Õhtusöök viiele 20.00 Kaua võib! 20.30 Suletud uste taga 21.30 Dr House 22.30 MF Tagaotsitav 00.35 Õigluse nimel 01.30 Seadusesilm Steven Seagal 02.03 TV3play.ee uudised 02.05 Kuldsuu Ted 02.30 Kaua võib! * 02.55 Kõige naljakamad koduvi-deod* 03.20 Seitsmesed uudised 03.45 Suletud uste taga 04.35 Õhtusöök viiele 05.00 Seitsmesed uudised 05.25 Selline on elu! 06.00 Punased roosid* 06.45 Garfield 07.10 Kasskoer 07.35 Pisi-põnnide seiklused 08.00 Reporter* 09.00 Roosa teemant* 10.00 Keelatud vili* 11.00 Kodus ja võõrsil* 11.30 Saladused* 12.20 Ärapanija* 12.55 Kuldvillak* 13.30 Doktor Oz 14.30 Komissar Rex 15.30 Punased roosid 16.30 Keelatud vili 17.30 Roosa teemant 18.30 Kodus ja võõrsil 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev 21.00 Meie aasta Siberis 21.30 Pilvede all 22.30 Vahele võtta 23.30 Hea naine 00.25 Mentalist 01.20 Alcatraz* 02.05 Krimi* 02.30 Rooli võim* 02.55 Reporter* 03.50 Kaks ja pool meest* 04.10 Õnneliku kirjaniku suvi*	06.55 Terevisioon 08.55 Holby City haigla 09.55 Terevisioon* 11.55 OP!* 12.30 Maastik jäägritega* 13.00 Riigikogu infotund 14.00 Vabariigi kodanikud* 15.00 Kodutänav 16.00 Holby City haigla 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 17.40 Südameasi 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Foorum 22.30 Vigala võrts 23.00 Riigimehed 23.30 Südameasi 00.15 Ringvaade* 01.20 Riigikogu infotund* 02.27 ERR uudised 07.10 Väike Nicolas 07.20 SimsalaGrimm 07.50 lidne leping 08.15 Lastetuba 08.30 Traali-vaali 09.00 Ringvaade* 10.05 Loor ja kõrged kontsad 10.35 Eesti TOP 7* 11.19 ERR uudised 17.30 Puutepunkt* 18.00 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 18.30 Lastetuba 18.40 Väike Nicolas 18.50 lidne leping 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera (v.k.) 20.00 Vaesus? Värvid tolmus 20.05 Vaesus? Aafrika röövimine 20.55 Vaesus? Raskamine 21.00 Tõsiskindl jänes 21.20 Design 21.30 Troonide mäng 22.20 Submaariin 23.55 Tartu muusikapäevad 30 00.31 ERR uudised 06.15 Beyblade 06.37 Pop Pixie 07.05 Käsna-Kalle Kantpüks 07.30 Beyblade 08.00 Kaunis Lola 08.55 Kirgede torm 09.55 Vaprad ja ilusad 10.20 Kaua võib! 10.50 Top Shop 11.05 Õhtusöök viiele 11.35 Kõige naljakamad koduvi-deod* 12.05 Valgekrae 13.00 Suletud uste taga 14.00 Dr House 15.00 Vaprad ja ilusad 15.25 Selline on elu! 16.25 Kaunis Lola 17.25 Kirgede torm 18.30 Kõige naljakamad koduvi-deod 19.00 Seitsmesed uudised 19.30 Õhtusöök viiele 20.00 Meisterkoka 21.00 Kõige naljakamad koduvi-deod 22.00 Faktuaalne kaamera* 22.30 Top Gear 23.35 Üksus 00.35 Peamine kahtluslune 01.38 TV3play.ee uudised 01.40 Moodne perekond 02.25 Faktuaalne kaamera* 02.50 Seitsmesed uudised 03.15 Top Gear 04.10 Kalamehejutud 04.35 Õhtusöök viiele 05.00 Seitsmesed uudised 05.30 Selline on elu! 06.00 Punased roosid* 06.45 Garfield 07.10 Kasskoer 07.35 Pisi-põnnide seiklused 08.00 Reporter* 09.00 Roosa teemant* 10.00 Keelatud vili* 11.00 Kodus ja võõrsil* 11.30 Süvahavva kaadri taga 12.30 Kelgukoerad* 13.30 Doktor Oz 14.30 Komissar Rex 15.30 Punased roosid 16.30 Keelatud vili 17.30 Roosa teemant 18.30 Kodus ja võõrsil 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev 21.00 Meie aasta Siberis 21.30 Pilvede all 22.30 Vahelevõtja 23.30 Hea naine 00.25 Mentalist 01.20 Alcatraz* 02.05 Krimi* 02.30 Rooli võim* 02.55 Reporter* 03.45 MF Kättemaksu piir* 05.15 Galileo	06.55 Terevisioon 08.55 Holby City haigla 09.55 Terevisioon* 11.55 Pealtnägija* 12.40 Vigala võrts 13.15 Hiumaa laevameistrid 13.25 Foorum* 14.15 27. Mõistus ja tunded* 14.45 Täheleav. Helve Särgava* 16.00 Holby City haigla 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 17.40 Südameasi 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.05 Kahekõne 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Kapital 22.10 MI 22.35 Muusikadokk Lang Lang 23.30 Südameasi 00.20 Ringvaade* 01.28 ERR uudised 07.10 Väike Nicolas 07.20 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 07.50 lidne leping 08.20 Lastetuba 08.30 Mõtõlus. Teo Krüüner 09.00 Ringvaade* 10.05 Smallville 11.23 ERR uudised 17.10 Maastik jäägritega* 17.40 Trepi tegemine 18.00 Tule õue! 18.30 Lastetuba 18.40 Kiisu Miisu enneolematud seiklused 18.50 lidne leping 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera (v.k.) 20.00 Mahemaa 20.30 Kalailm 21.00 Traali-vaali 21.30 R2 Live 22.00 Peeter Esimene 22.55 Spoonid 23.45 Tõsiskindl jänes 00.10 Submaariin 01.48 ERR uudised 06.15 Beyblade 06.37 Pop Pixie 07.05 Käsna-Kalle Kantpüks 07.30 Beyblade 08.00 Kaunis Lola 08.55 Kirgede torm 09.55 Vaprad ja ilusad 10.20 Mina, mu naine ja naabrimees 10.50 Top Shop 11.05 Õhtusöök viiele 11.35 Kõige naljakamad koduvi-deod* 12.05 Valgekrae 13.00 Kondid 14.00 Meisterkoka 15.00 Vaprad ja ilusad 15.25 Selline on elu! 16.25 Kaunis Lola 17.25 Kirgede torm 18.30 Kõige naljakamad koduvi-deod 19.00 Seitsmesed uudised 19.30 Õhtusöök viiele 20.00 Võimalik vaid Venemaal 20.30 MF Soome marssal 21.30 Selgetnägijate tuleproov 22.35 Kolmeraadne 23.35 Dr House 00.35 Euroopa Pokkeriturnee 01.38 TV3play.ee uudised 01.40 Päästjad 02.30 Kinominutid 03.00 Võimalik vaid Venemaal 03.25 Seitsmesed uudised 03.50 MF Soome marssal 04.35 Õhtusöök viiele 05.00 Seitsmesed uudised 05.30 Selline on elu! 06.00 Punased roosid* 06.45 Garfield 07.10 Kasskoer 07.35 Pisi-põnnide seiklused 08.00 Reporter* 09.00 Roosa teemant* 10.00 Keelatud vili* 11.00 Kodus ja võõrsil* 11.30 Pilvede all* 12.30 Suur lotokolmapäev* 13.30 Doktor Oz 14.30 Komissar Rex 15.30 Punased roosid 16.30 Keelatud vili 17.30 Roosa teemant 18.30 Kodus ja võõrsil 19.00 Reporter 20.00 Teadmata kadunud 20.30 Kodutunne 21.30 Vürtsiheeringas 22.05 MF Kolledž 00.05 MF Elusalt või surnult 01.40 Hea naine 02.25 Hooaeg* 03.00 Reporter* 03.50 Kodusaade* 05.15 Teadmata kadunud 05.40 Süvahavva kaadri taga*	06.55 Terevisioon 08.55 Holby City haigla 09.55 Terevisioon* 11.55 MI* 12.25 Muusikadokk Lang Lang 13.20 Suurmees Villem Reiman 13.45 Iga pink räägib loo* 14.15 Kapital* 14.45 Karude viimased kantsid 15.35 Istria poolsaar* 16.00 Holby City haigla 17.00 Aktuaalne kaamera 17.10 Õnne 13 17.40 Südameasi 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.35 27. Eesti mäng - Euroopa eri 20.05 Perepidu 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Kaadris. Georgica 22.00 MF Georgica 23.45 Pealtnägija* 00.30 Südameasi 01.20 Ringvaade* 01.58 ERR uudised 07.10 Kiisu Miisu enneolematud seiklused 07.20 Tule õue! 07.50 lidne leping 08.15 Lastetuba 08.35 Kalailm 09.00 Ringvaade* 10.05 Jüri Üdi klubi 11.00 Mahemaa 11.30 Vaesus? Aafrika röövimine 12.23 ERR uudised 16.35 Smallville 18.00 Muumioru lood 18.20 Maša ja karu 18.30 Lastetuba 18.40 Stella ja Sam 18.55 lidne leping 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera (v.k.) 20.00 Vaesus? Wilbur jääb vaeseks 20.00 Vaesus? Haridus! Haridus! 20.55 Vaesus? Hällilaul 21.00 Loor ja kõrged kontsad 21.30 A Seaside Rendezvous 22.30 Erica 23.15 Troonide mäng 00.05 Eesti TOP 7* 00.56 ERR uudised 06.15 Beyblade 06.37 Pop Pixie 07.05 Käsna-Kalle Kantpüks 07.30 Beyblade 08.00 Kaunis Lola 08.55 Kirgede torm 09.55 Vaprad ja ilusad 10.20 Võimalik vaid Venemaal 10.50 Top Shop 11.05 Õhtusöök viiele 11.35 Kõige naljakamad koduvi-deod* 12.05 Grace'i päästmine 13.00 MF Soome marssal 14.00 Selgetnägijate tuleproov 15.00 Vaprad ja ilusad 15.25 Selline on elu! 16.25 Kaunis Lola 17.25 Kirgede torm 18.30 Kõige naljakamad koduvi-deod 19.00 Seitsmesed uudised 19.30 Õhtusöök viiele 20.00 Mina, mu naine ja naabrimees 20.30 Blondid veinimõisas 21.30 Castle 22.30 MF Jackass: number kaks 00.25 MF Luukerevõti 02.18 TV3play.ee uudised 02.20 MF Jackass: number kaks 03.55 Mina, mu naine ja naabrimees 04.25 Selline on elu! 05.15 Seitsmesed uudised 06.00 Punased roosid* 06.45 Garfield 07.10 Kasskoer 07.35 Pisi-põnnide seiklused 08.00 Reporter* 09.00 Roosa teemant* 10.00 Keelatud vili* 11.00 Kodus ja võõrsil* 11.30 Kodutunne* 12.30 Meie aasta Siberis* 13.00 Teadmata kadunud 13.30 Doktor Oz 14.30 Komissar Rex 15.30 Punased roosid 16.30 Keelatud vili 17.30 Roosa teemant 18.30 Kodus ja võõrsil 19.00 Reporter 20.00 Kuldvillak 20.35 Galileo 21.30 Kelgukoerad 22.30 Unustamatu 23.30 MF Hirmude õõ 01.20 MF Sodiaagimõrv 03.55 Reporter* 04.45 Vürtsiheeringas* 05.15 Teadmata kadunud 05.40 Süvahavva kaadri taga*	07.30 Tegus Timmu 07.40 Muumioru lood 08.00 lidne leping 08.25 Maša ja karu 08.35 Buratino tegutseb jälle 09.00 Puutepunkt (subt)* 09.30 Mõistlik või mõttetu 10.00 Maahommik 10.45 Õnne 13 11.15 Pealtnägija (subt)* 12.05 Perepidu 13.00 Jüri Üdi klubi 13.50 Kahekõne* 14.45 Minuscul 14.50 Orbiit - Maa erakordne teekond 16.00 Kiirabihaigla 16.40 Riigimehed 17.10 Vaalasaarte Maria 18.00 Tänavaristelejad 18.30 Aktuaalne kaamera 18.45 Karude viimased kantsid 19.35 Reisile minuga 20.00 ETV kuld 20.30 Õnne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Võimu kants 22.35 Midsomeri mõrvad 00.05 Täheleav. Helve Särgava* 01.15 Kiirabihaigla 02.04 ERR uudised 09.00 Max 09.30 Londiste 09.55 Stella ja Sam 10.05 Tule õue! 10.35 Reporterhiir Marvi Hämmer 11.00 Hercule Poirot 11.50 OP! 12.20 MI* 12.50 Uus Skandinaavia film 13.45 Täevanik 15.40 Vana Võromaa savvusann* 16.00 Laulukarussell 2012* 16.55 Viktor ja krokodillide maja saladus 18.25 Buratino tegutseb jälle 18.55 lidne leping 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera (v.k.) 19.45 Tuld kuningale 20.05 Kondajad 20.20 Viuliga 20.40 Sadam udus 20.50 Heeringaõõ 21.00 Lint. Vana-aastaõhtud 21.30 Teatriõhtu Meistriklass 23.45 Arne Oit 00.36 ERR uudised 05.40 Kirgede torm 07.25 Bakugan 07.45 Teismelised ninjakilpnokad 08.10 Transformerid 08.35 Nõiad 09.05 Glee 10.00 Heimari kokaklubi 10.30 Stiilipäevik 11.00 Nurgakivi 11.30 Naistesaaade 12.00 Castle 13.00 Blondid veinimõisas 14.00 Elu keset linna 14.30 Dr House 15.25 Mina, mu naine ja naabrimees 15.55 MF Kuues mees 18.00 Sind otsides 19.00 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 19.30 Elu keset linna 20.00 MF Üksinda kodus 2 22.25 MF Austraalia 01.38 TV3play.ee uudised 01.40 MF David Gale'i elu 03.55 Sind otsides 04.45 Nurgakivi* 05.15 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 06.25 Miljonäri salamisioon 07.10 Reporter* 08.05 Kanade linn 08.35 Rotid 09.00 Kodusaade - Lusikas 10.45 Hooaeg 11.30 Rooli võim 12.00 Subboteja 13.00 MF Kesklava 15.00 Aiadetektiivid 16.05 Eastwick 17.05 Kus algab armastus 19.00 Reporter+ 19.35 Saare sosinad 20.35 Lissi ja metsik keiser 22.15 MF Jersey tüdruk 00.15 MF Siid 02.05 MF Kolledž 03.35 MF Avameri 2* 05.05 Reporter+* 05.35 Saare sosinad*	07.30 Tegus Timmu 07.40 Vahva Roosi 07.50 Baleriin Angelina 08.05 lidne leping 08.30 Maksikoer Fik 08.40 Tom ja Fluffy 08.45 Lastetuba 09.00 Prillitoos 10.00 Täheleav. Liisa Pakosta 11.15 Tänavaristelejad* 11.45 Jamie Oliveri 30 minuti road 12.10 Karude viimased kantsid 13.00 Mõistlik või mõttetu 13.30 Minu pere 14.00 Parafiiniliug* 14.10 Reisile minuga* 14.35 Meie inimesed. Jaanika* 15.00 Ajalik ja ajatu 15.30 Puutepunkt 16.00 Võimu kants 17.00 Midsomeri mõrvad 18.30 Aktuaalne kaamera 18.40 Viinakurat ja riigi monopol 19.10 Laulukarussell 2012 20.05 Pehmed ja karvased 20.30 ENSV 21.00 AK. Nädal. Ilm 21.40 Sport. Sport 21.58 Harju 1-50. Asko Künnap 22.00 Inspektor Banks 23.30 Kodutänav 00.30 Ajalik ja ajatu 01.06 ERR uudised 09.00 Viktor ja krokodillide maja saladus 10.35 Päkapiikula 11.00 Lõbus lahutaja 12.45 Kaadris. Georgica* 13.05 MF Georgica 14.50 Minuscul 15.00 Spoonid 15.50 Vaesus? Haridus! Haridus! 16.45 Õpilased ja õpetajad 17.00 Max 17.25 Maksikoer Fik 17.30 Londiste 18.00 Päkapiikula 18.25 Hei, kelgule! 18.40 Tegus Timmu 18.50 lidne leping 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Aktuaalne kaamera (v.k.) 19.45 Lammast a la Saaremaa Teemaõhtu. Euroopa triloogia 19.55 Mõrva element 21.35 Eepoemia 23.15 Euroopa 01.11 ERR uudised 05.40 Kirgede torm 07.25 Bakugan 07.45 Teismelised ninjakilpnokad 08.10 Transformerid 08.35 Nõiad 09.05 Glee 10.00 Loodusetark 11.00 MF Elevandilood 12.55 Rajalt maha 13.55 Stop! 14.25 MF Üksinda kodus 2 16.50 MF Kolm musketäri 19.00 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 19.30 Faktuaalne kaamera 20.00 Eesti otsib superstaari 22.15 MF Mesinädalad kahe naisega 00.25 Politseipere 01.23 TV3play.ee uudised 01.25 MF Jumala saladused 03.05 Eesti otsib superstaari 05.00 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 05.25 Kirgede torm 06.20 Rooli võim* 06.45 Kus algab armastus* 08.15 Tom ja Jerry 08.40 Karvakerad 09.10 Galileo* 10.05 Kodutunne* 11.05 Kuldvillak* 11.40 Meie aasta Siberis* 12.10 Kelgukoerad* 13.10 Saare sosinad* 14.10 Pilvede all* 15.10 Unelmate hotell - Hiina 17.05 Utta Danella. Teine Eva 19.00 Reporter+ 19.30 Romet ja Julia 20.30 Guinness World Records 22.00 MF Ma olen legend 00.00 MF Tänavavõitleja 01.50 MF Jersey tüdruk* 03.30 Aiadetektiivid* 04.20 Reporter+* 04.45 Unustamatu* 05.25 Galileo

Järvakandi mõis - Staalide ja Taubede moodne maailm

Jaanus Kiili

Kunagisest hiilgavast Järvakandi mõisast on säilinud vaid varemed.

Järvakandi külast on esimesed teated aastast 1460, kui see kuulus Didrich Farensbachile. Järvakandi (Jerwakant) mõis on rajatud 1464. ja 1485. aasta vahel, ilmselt Vietinghoffide poolt. 16. sajandi algusest olid ligi sada aastat omanikeks Tiesenhausenid ja seejärel Wrangelid. Fabian Tiesenhausen rajas praeguse mõisa peahoone kohale praegusesse Valli külla kindlustatud mõisamaja, mille varemetele püstitati hiljem uus peahoone.

Põhjasõja järel vahetusid omanikud suhteliselt sageli kuni aastani 1743, kui mõisa omanikuks sai Friedrich Johann von Staal. Järvakandi õitseng võlgneb tänu eelkõige Karl Friedrich von Staalile (1721 Inglis - 1789 Järvakandi). Inglise pärit noormees õppis Kieli ülikoolis ning oli seejärel Prantsuse ja Vene armee, tõustes majoriks.

1765. aastal määras keisrinna Katariina II von Staali oma sugulaste Holstein-Gottorpi printside Wilhelm Augusti (1759–1774) ja Peter Friedrich Ludwigi (1755–1829) kasvatajaks ning üendas ühtlasi ooberstiks. Tema ülesandeks sai juhtida printside õppereisi Bolognasse. Sealt saaduti siis Peterburi. Printsides kasvataja amet kestis kokku 12 aastat ning pani aluse ka Staalide perekonna jõukusele. Eesti mõisate ajalugu on korduvalt tõestanud – suured ja rikkad mõisad rajati nende omanike poolt, kes olid kas otse ametis majasteedi õukonnas või osutasid riigile olulisi sõjalisi-diplomaatilisi teeneid, mis tõid kaasa keskmisest oluliselt suurema sissetuleku.

1791 läks Järvakandi mõis abielu kaudu Otto Reinhold von Taubele (1800–1873).

Tema poeg Otto von Taube (1833–1911) rajas koos Tudu pudelivabriku rentniku Johannes Rungega klaasivabriku Järvakandi kõrvalmõisa Reichenau maadele Isakõnnu külla. Tänapäevaks on sellest saanud Järvakandi alevik (alates 1945) ja klaasitööstus (1879–1995) koos Järvakandi klaasimuuseumiga. Moderniseerimise järel 1920. aastate keskel olid Järvakandi Tehased Euroopa moodsaim klaasivabrik, kust

19. sajandi algul ehitatud peahoone oli oma aja üks suurejoonelisemaid klassitsistlikke mõisahooned.

eksportiti aknaklaasi Soome, Inglismaale ja Rootsi. Paraku muutusid olud 1990. aastatel järsult ning endisest hiilgusest on järel vaid mälestused.

1891 otsustasid Taubed lahkuda Saksamaale ning müüsid Järvakandi mõisa Oskar von Hoyningen-Huenele. Nad võtsid kaasa oma toapoi Hans Sokratese (01.06.1866 Purku - 10.10.1949 Saksamaa), kes oli aus ja töökas mees. Hiljem tellis von Taube endale Eestist uue toapoi, kuid too osutus ebaausaks tüübiks ning kuputati Maarjamaale tagasi.

Klaasivabriku rajanud Otto von Taube abiellus Raikküla mõisa omaniku krahv Alexander von Keyserlingi tütre Helenega, suurvürstinna Jelena Pavlovna õuedaami ning publitsisti ja toimetajaga, kelle

sulest pärinevad huvitavad mälestused Raikküla ja Järvakandi mõisate eluolust 19. sajandi teisel poolel. Nende pojast, vabahärra Otto Adolf Alexander von Taubest (1879 Tallinn – 1973 Gauting) kujunes tuntud poeet, novellist, tõlkija ja kunstiajaloolane. Kuigi ta oli Gregor Strasseri lähedane sõber ja sumpati-seeris algul natsionaal-sotsialismile, pettus ta selles 1933. aastal sedavõrd, et talle kehtis Saksamaal kuni 1945. aastani kirjutamis- ja avaldamiskeeld. Täna Saksamaal aktiivne ju-

Mõisaparki kaugemas servas asub suhteliselt hästi säilinud von Taubede kabel, mille ehitusaastaks on seinalle märgitud 1848.

Fotod: www.mois.ee

rist ja poliitik Rupert von Plottnitz (s 1940 Gdansk) on aga vabahärra Otto von Taube tütrepoeg.

Järvakandi mõisakompleks

Esimiseks Järvakandi mõisa peahooneks oli ilmselt 16. sajandi keskpaigas rajatud kivist kindlustatud mõisamaja. Mõisaomaniku sümbolne „võim“ ilmnis tol ajal just kindlustatud mõisamajas,

sest maaomanik oli eelkõige sõjamees, piirkonna kaitsja, kes pidi vaenutegevuse korral panema maakaitsevärke välja kindla arvu ratsamehi koos vajalike kannupoistega. Ja Tiesenhausenid võitlesid maakaitseväes Eestimaa erinevate vaenlaste vastu.

Põhjasõda ei toonud kaasa mitte ainult paljude mõisate hävimise, elanike arvu katastroofilise vähenemise, tühjad talud ja mõisad, vaid ka uued mõisaomanikud, kel paraku puudus sageli ajalooline side

piirkonnaga, oma seisusekaaslastega, kuid kes samas töid kaasa n-ö uue hingamise, senisest avarama perspektiivi eneseteostuse ja mõisahoonete ehitamise alal. Alates 18. sajandi teisest poolest võime rääkida balti mõisate kuldajast: riigiteenistuse tasu ja viinatootmise tulude eest asuti püstitama esinduslikke, lossitaolisi mõisate peahooneid. Mõisa peahoone muutus perekonna-omaniku jõukuse, harituse ja vabameelsuse, aristokraatlikkuse sümboliks.

Oma osa uutest arengutes oli ka valgustusajastu uute ideede mõjul - tollastest valduskeskustest kujunesid omamoodi ideaalmaastikud, mis oma korrapära ja hooldusega vastandusid ümbritseva muu maailma stiihiale. Piirkondlikud traditsioonid avaldasid mõju eelkõige tagasihoidlikumate maavalduste puhul, kuna esinduslikumad kandsid sageli kõige mitmekesisemaid ja kaugeleulatuvaid mõjustusi. Seepärast ei jäänud 18. sajandi mõisaarhitektuur oluliselt maha Lääne-Euroopast.

Tihe kontakt Euroopaga, reisid, arhitektuurikirjanduse levik võimaldas kursis olla uusimate arengutega. Siiski oli vähe uusloomingut, enamasti kopeeriti välismaiseid itaalia-saksa või Peterburi eeskujusid, sageli väiksemama, lihtsustatult, majanduslikele võimalustele vastavalt.

1770. aastatel ehitas Karl Friedrich von Staal Järvakandi mõisa peahoone, kasutades selleks ka omaaegse vasallilinnuse osi (keldrid on säilinud tänaseni). Esikülge ehtis moto Saxa te loquuntur, las kivid räägivad Sinuga! Mõis kui Staali valgustatud maailm pidi kestma aegade lõpuni!

Otto von Taube ajal 1820. aastatel ehitati esialgne peahoone ümber moodsas stiilis: hoone esifassaadile püstitati kuue sambaga portikus, külgrisaliitidele lamedad kolmnurkfrontoonid ja laiad veneetsia kaaraknad. Hoone sai madala kelpkatuse ning esindusruumid kavandati just esimesele korrusele. Sellisena oli Järvakandi oma aja üks suurejoonelisemaid klassitsistlikke mõisahooned.

Madal soklikorrus oli võlvitud. Saal ja teised esindusruumid asusid suhteliselt kõrgel esimesel korrusel. Teisel korrusel olid eluruumid. Mälestuste järgi olevat majas olnud 70 tuba. Peahoone ees oli kesktelge rõhutava laia tee ning lille- ja muruparteritega avar väljak. Peahoone kõrval, eest vaadates paremal, asus torni moodi maja. Selle ülakorrusel elas kutsar ning all hoiti nn esinduskalessi. Hiljem elas selles majas mõisa aednikupoiss. Samas olid ka triiphooned. Mõisa kasvuhooned asusid ka hilisema Aedniku talu lauda ja keldri kohal.

Aedniku talus asusid mõisa võõrastetoad, hiljem elas seal mõisa aednik Karl Luik. Nn Otloti majas elasid mõisavalitseja ja meier. Meierei ise asus nn Tambergi Maali majas. Seal oli võimas võimasin, mida aeti ringi hobustega. Osa piima veeti iga päev Keava raudteejaama, kust see saadeti edasi müügiks Tallinna.

Järvakandi mõisahooned 2012. aastal.

Foto: KALEV KIVISTE

Mõisa taga asusid kaks suurt keldrit talvevarude hoidmiseks. Nende ukseid olid vastakuti ja nii suured, et sai hobuvankriga otse sisse sõita. Üht neist kutsutakse Põrgukeldriks ja see on ka praegu kasutamiskõlblik. Kahe keldri vahelt viis kaugemal metsas asuva jääkeldri juurde jõgi, mida mööda teenijad töid paadiga mõisa kööki toitu. Keldris kahe seina vahel laes on näha suured raudkonksud, mille küljes rippusid loomade lihakehad. Seesmisest seinas (siin olid jäätükid) on suured pilud.

Mõisa lahitalli tunti hiljem Vahtra talu laudana. Mõisa lihunik oli ühtlasi puusepaks. Lisaks temale töötas mõisas ka peentisler, kes valmistas mööblit, vankrirattaid jne. Puutöökoda asus praeguses Mikkoril majas. Hilisema Vahtra talu elumajas elasid metsapoolses otsas karjatüdurukud ning hoone lautade poolses osas oli karjaköögi kahe suure pajaga loomadele sulbi valmistamiseks. Karjak ja kubjas elasid hilisemas Ksenja Tobrelutsule kuuluvas hoones. Pargivahil oli omaette maja.

Järvakandi mõisal oli Rungel oma viinavabrik, kus meistriks oli mõisavalitseja poeg. Hiljem kasutati viinavabriku hoonet aidana. Mõisa lehmakari asus praeguses Sipelga aidas, kunagise Q-EST Woodi hoones oli mõisa ait-kuivati. Hilisemas Luige laudas (Mikkoril) olid Luigepoolses laudas lehmad, teises

laudas aga tööhobused. Mõisa tollakuur ja sõiduhobuste tall ehitati kolhooside ajal ümber sigalaks, hiljem kasutati hoonet ka vasikalaudana. Järvakandi mõisa tuuleveski asus Põlmal, seal olid ka sepa tööruumid.

Mõisas leidsid tööd veel kaks kokka, pesutüdruk, lastetüdruk, toatüdruk, tallmeister, lambakarjus ja naisterahvast seakarjane. Hiljem vabastati töölt lastetüdruk ja üks kokk, asemele võeti õpetajanna. Mõisatöölised said tasuks vilja, mõisa meiereist kaks liitrit piima päevas pere kohta, raha ja kartuleid. Endal lubati kasvatada siga.

Järvakandi mõisa park

E sinduslik peahoone eeldab esile tulemiseks vastavas stiilis ümbrust – inimese kujundatud Arkaadia aeda koos Eliüsiumi väljadega. Järvakandi mõisamaastik oli küll kujundatud traditsioonilisest barokist lähtuvalt (pikad vaatekoridorid), kuid Euroopas palju reisunud omanik otsustas pöörduda uue, moodsa maastikukujunduse juurde – baroklikule alusele rajati üks esimesi nn inglise vabaplaneeringulisi parke, mida peeti 18. sajandi

lõpupoole Eestimaa üheks ilusaimaks. Peahoonest lähtusid pikad vaatesihid ümbruskonnast maastikku ning lõppesid mingi kindla objektiga. Istutatud taimed olid varustatud nimesiltidega. Pargis oli väike tempel Lillemäel.

Pargi ühel äärel asunud peahoone ees oli piklik esiväljak, kus portikuse ees pinnas laugjalt tõuseb. Ringteest väljapool oli väljak ääristatud tiheda puistuga, mis liitus hoonega otsafassaadidel ning jättes peahoone esifassaadi kogu ulatuses esiväljakule avatuks. Peahoone taga oli kitsam ning lookleva piirjoonega väljak, mis lookles väikeste väludena pargi sügavusse. Peahoone ise polnud küll nähtav, kuid väljakuterida oli pargi kujundlikuks teljeks.

Peahoonest kaugemal metsas oli Jääkelder ning veel edasi tehisküngas ehk Lillemägi. Selle lähedal oli pargikompleksi rajaja Karl Friedrich von Staali ning teiste pereliikmete matmispaik, kus veel hiljuti oli kivist ristide jäänuseid.

Mõisapargi kaugemas servas asub suhteliselt hästi säilinud von Taubede kabel, mille ehitusaastaks on seinale märgitud 1848. Sees on seinal kuus “poolikut” sammast, keskel midagi niisitaolist. Kas asus seal altar? Taubed olid maetud kabeli põranda alla, kuid kõik

hauad rüüstati varanduseotsijate poolt juba nn esimese Eesti ajal. On ju peidetud varanduse abil rikkaks saamine eesti rahvamütoloogias keskne teema ning selle „õnne“ nimel ei kohkutud millegi ees tagasi. Kabeli ümbruses võib praegugi leida kivitahvlite tükke, millele von Taubede nimed peale kirjutatud. Veel 1970. aastatel leiti kabeli põranda alt inimluid.

Järvakandi kunstikogu

H aritud ja rafineeritud maitse soovib enda ümber näha kunsti. Ajalooga perekonda iseloomustavad põlvkondade vältel kujunenud kollektsioonid. See kõik loodi ka Järvakanti Karl Friedrichi poolt. Seejuures on oluline rõhutada, et tegelikult polnud 1770. aastatel Eesti- ja Liivimaaal üldiselt kohalikke nõudlust kunsti, eriti maalikunsti järele. Seetõttu tulebki üksikuid tollel ajal alguse saanud kunstikollektsioone eriti hinnata – omanikud püüdsid nende loomisega tõusta kõrgemale tavalisest keskpärasusest, tuua kodumaale Lääne-Euroopa uusi lähenemisi.

Kunstiarrastus oli tol ajal tõeline luksus. Kuid tänu luksusharrastusele leiavad ühiskonnas tööd nii meistrid kui ka kunstnikud, teadlased ja kaupmehed. Valgustusideedest haaratud mõisaomanikud püüdsid Euroopa äärealal luua tõelist Euroopat, oma kunsti ja hariduse keskust, oma

Valguse Templit, oma väikest ideaalriiki.

Staali rikkalik kunstikogu sisaldas maale, skulptuure, vaselõikeid (graafilisi lehti), münte ja raamatuid. Need rikkused olid kokku kogutud/ostetud/tellitud ligi kaheksa aastat kestnud ja Katariina II poolt suunatud Euroopa reisidel koos Holstein-Gottorpi printsidega. Suure panuse Järvakandi maalikogusse andis Šveitsi kunstnik Jakob Emmanuel Handmann (1718–1781). Reisil Eutini üle Berni Bolognasse peatuti 1765–1769 ka Handmanni juures.

Tulemuseks oli Karl Friedrich von Staali õliportree, kuid ka ulatuslikum tellimus maalidele Järvakandi mõisa nn muusade tuppa ning rida pilte Euroopa poliitilistest suurmeestest.

Üheksal suurel õlimaalil esitati muusad ning kümnendal – jumalanna Pallas Athena.

Ajalooliste kuulsuste portreed said valmis 1774. aastaks. Esimene oli Preisi kuningas Friedrich Suur, edasi Poola kuningas Jan Sobieski, Itaalia Cosimo de Medici, Rootsi kuningas Gustav II Adolf, Venemaa valitseja Katarina II, Vene tsaar Peeter I Suur, paavst Sixtus V, Prantsuse kuningas Henri IV, Inglise kuninganna Elisabeth I, usureformaator Martin Luther, Rootsi

kuningas Karl XII, hertsog de Sully, usureformaator Calvin ja Feofan Prokopowitsch.

Ajalooliste suurmeeste pildid on tänaseni säilinud ning asuvad Hindelbanki lossis Berni lähedal. Puudu on Calvini ja Feofan Prokopowitschi portreed, Preisi kuninga Friedrich Suure portree on aga erakogus Schleswig Holsteinis Põhja-Saksamaal. Viimase originaalraam on kahjuks aja jooksul kaduma läinud. Ka muusade tsükkel pole kadunud – needki asuvad Eestist väljaspool ühes erakogus. Ilmselt viidi maalid Eestist välismaale Taubede poolt, kui nad 1891 mõisa ära müüsid.

Pärast tellimuste valmimist sai J. E. Handmann K. F. von Staali kaasabil olulise, Bolognas asunud Accademia Clementina liikmeks. Kunstnik kinkis olulise kaasabi eest von Staalile ka oma autoportree.

Tänaseks on kõigest sellest hiilgusest järele vaid riismed – ilu luua on alati oluliselt raskem ja kulukam kui seda laiali kanda või hoolimatusest hävida lasta. Lõppmäng algas 14. detsembril 1905, kui Jaan Karubach-Karuoja mälestuste järgi Valtu-Nurme küla poisikesed, keda juhtis tuntud kohalik külakakleja ja tülinorija Mart Laurimann koos kambas olnud Kehtna ja Keava meestega Järvakandi mõisa põlema panid. Salga liikmetest on teada Mart Olljum, Jüri Voorman, Mart Hindremäe, Juhan Laurimann, Jüri Aug, Mihkel Toomingas, Ado Vainov ja Hans Kiio.

Kui mõned ajad hiljem tuli politsei Mart Laurimanni kinni võtma Nurme küla Matsi tallu, siis lasi ta maha veltveebli ning sisuliselt põhjustas süütute noorte meeste hukkamise. Mõisa peahoone jäi sellest ajast katusetaks ning on tänaseks põhjalikult lagunenud.

Maareformi käigus jagati mõisa majandushooned erinevatele omanikele koos oluliselt väiksema maaga. See ei võimaldanud tootmist kasumlikult jätkata ning edukast terviklikust põllumajandusettevõttest sai rida kiratsevaid väikeettevõtteid. Kõik see on nii tuttav, sest samamoodi talitati ka 1990. aastate alguses, paisates põllumajanduse taas

M aareformi käigus jagati mõisa majandushooned erinevatele omanikele koos oluliselt väiksema maaga.

mitmed kümned aastad arengus tagasi ning kandes laiali kogunenud vara. Paraku ei saanud selle järel ei 1920. ega ka 1990. aastatel mingit õnne.

Mõisapark on hoolduseta küll püsinud, kuid tänaseks on see pigem mets kui park. Kuivenduskraavid ei tööta ning paljud paigad kannatavad liigniiskuse all. K. F. von Staali matusepaiga ja Taubede kabeli rüüstasid kohalikud hauarüüstajad juba 1920. aastatel. Kabel pole küll varisenud, kuid puuduliku katuse korral on see vaid ajaküsimus.

Järvakandi mõisa hiilgus on kadunud, koos sellega ka kohalik kultuurielu ja eesrindlik maamajandusettevõte. Jäänud on vaid mälestused kadunud hiilgusest ja ... varemed.

Karmani

KINGITUSED

II korrusel, avatud E-R 9-18 L9-16

1.-14. detsembrini kõik ehted -20%

SUUR KIRDE SAI 500g
tavahind 0.54 € (1,08 €/kg)
Kliendikaardiga 0,49 € (0,98 €/kg)

LEIBURI RUKS 800g
tavahind 1.11 € (1,387 €/kg)
Kliendikaardiga 0.80 € (1 €/kg)

KALEVI PIPARKOOGID 1kg
tavahind 3.70 €
Kliendikaardiga 3.20 €

KALEMUKÜÜNAL KAANEGA 36h
0.50 €

PIIM ALMA 1,5L
tavahind 1.08 € (0,72€/l)
Kliendikaardiga 0.93 € (0,62 €/l)

RAKVERE EESTI RAHVA VERIVORST 1kg
tavahind 1.89 €
Kliendikaardiga 1.69 €

Kinkekaardid müügil Karmani kauplustes: Kaereperes, Lelles, Kabalas, Raplas

Kliendikaardiga soodustus iga päev -3%, teisipäeviti -8%

Karmani

RAPLA KAUBAMAJA

Kooli 6a, Rapla. Tel 489 4443, 489 4442 www.karmani.ee

Soovime teile ilusat ja rahulikku jõulukuud!

MÜÜAKSE

5. dets Rapla turul Saaremaa lambavillast lõnga, meriinovillast lõnga, koerakarvalõnga. Palju erinevaid värvitoone.

1-toaline möbleeritud korter Raplas. Tel 516 2427

kuivi küttepuid (30, 50 cm)
Tel 5196 3947

tooreid ja kuivi lepa ja kase küttepuid 30, 40, 50, 60 cm, ka võrkkotis. Vedu. Tel 516 6305

maja Märjamaal. Tel 518 8251

On aeg tellida küttepuid!
Holmes&Meyers müüb lõhutud küttepuid. Küsi hinda!
Tel 5550 5574, 600 5323

või välja üürida 2-toaline keskkorter Alus Mäe tn. Tel 502 2804

ren vajav korter Kaius. Soodne – 1999 €! Tel 5565 7393

uued täispuitvoodid madratsiga. Hind alates 195 €. Vedu meilt. Tel 5679 3301

4-toaline korter Kaereperes. Tel 514 9627

kuivi lehtpuu ja metsakuivi lõhutud puid, hind al 35 €/rm. Tooreid lõhutud küttepuid al 28 €/rm. Tarne al 10 rm, mõõdud tellija soovil, transport Rapla-, Harju- ja Läänemaal hinnas; 3 m lehtpuu küttepuid, tarne al 30 rm, hind kokkuleppel. Tel 502 4895

turbabriketti, puidubriketti ja pelle-
teid. Vedu. Tel 5359 2794

soodsa hinnaga talusealiha. Info
tel 505 9151 või 5354 3002

kuivi pakitud kütteklotse ja kami-
napuid 40 l võrkkotis. Vedu tasuta.
Tel 523 8503

OSTETAKSE

2-3-toaline korter Rapla linnas
otse omanikult. Tel 524 7808
pärast kella 18

jõulukuuski. Tel 5679 7793

vanametalli, akusid, vanu sõidu-
ja veoautosid, traktoreid (ARKist
kustutamine). Vedu ja raha meilt.
Tel 5679 7793

talukapp ja laud. Tel 505 4450

Vanametalli kokkuost Agrovare
territooriumil E-R 9-17, L 10-16.
Tel 505 8637, www.feralmet.ee

Vanametalli kokkuost Raplas Jür-
na 2, avatud E-R 9-17, L 10-16,
P 10-14. Tel 5673 2463, hinnakiri
www.rauaspets.ee

metsakinnistuid ja kasvavat
metsa. Tel 502 4895;
info@pajakapuit.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu-
ja metsamaad. Tel 504 5215,
514 5215, info@est-land.ee

Ostame kinnistuid! Anname hinna-
vastuse ühe tööpäeva jooksul.
Tel 512 0798, aivo@metsad.com

SOOVIN RENTIDA

põllumaad kuni 60 €/ha.
Tel 521 8558 Ogrim Grupp OÜ

TEENUS

Puurkaevude rajamine, projek-
teerimine, pumbad. Tel
5191 2748 www.puurkaevud.ee

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min.

Telli kuulutus
www.sonumid.ee

1. detsembril kell 22
mängivad tantsuks Henri Tali ja Madis Ligi

Alates 3. detsembrist uus JÕULUMENÜ!
OLETE OODATUD!

KAASTUNDEAVALDUSED

Südamlik kaastunne
Lea Leppikule armsa
ISA
kaotuse puhul.
Rapla Maakonna
Spordiliit

Avaldame sügavat
kaastunnet Üllele perega
EMA
kaotuse puhul.
Triinu perega

Otsa lõppes rännutee,
otsa lõppes jõud....

Südamlik kaastunne Eerik
Virgepuule perega ema,
vanaema ja ämma

VILMA VIRGEPUU

kaotuse puhul.

Rein, Viive ja Kersti peregas

Sillen Stiil oü

- Karnevalirõivaste valmistamine (laenutamine)
- Stiilinõustamine • Rõivaste disainimine ja õmblemine
- Rõivaste ümbertegemine ja parandamine
- Masin- ja käsitööd • Kangaste hankimine

GSM +372 520 7619
sillensindonen@hotmail.com
asume Viljandi mnt 6

TÖÖPAKKUMISED

Juuru Lasteküla korraldab konkursi **ABIKASVATAJA** ametikoha täitmiseks.
Nõuded: Vastavus EV sotsiaalhoolekande seaduses § 159 lg 3 esitatud nõuetele.
Kandideerijatel esitada: CV, avaldus, lühike eluloo- kirjeldus; ametikohale esitatud nõuetele vastavust tõendavate dokumentide koopiad, kandidaadi soovil muud täiendavad dokumendid.
Nõutavad dokumendid palume esitada 5. detsembriks 2012 Juuru Vallavalitsusele Veski 1, Juuru, 79401 Raplamaa või saata e-postiga juurulk@juuru.ee. Märkusõna: Juuru Lasteküla.
Lisainformatsioon telefonil 484 1004

Kohila lasteaed Sipsik otsib oma meeskonda **ÕPETAJAT** (1,0 koormus, põhikohaga õpetaja asendaja lapsehoolduspühkuse ajaks).
Pakume meeldivat ja nooruslikku kollektiivi, kaasaegseid ruumi- ja töötingimusi ning arengu- ja koolitusvõimalusi. Tööle asumise aeg 2.01.2013.
Avaldus, CV ning haridust tõendavate dokumentide koopiad ja motivatsioonikiri palume saata hiljemalt 16.12.2012 aadressil Posti 5a, Kohila 79804.
Lisainfo: Kristina Mägi 489 4139, 553 3615, sipsik@kohila.ee

Saku Pruulikoja pubi Sakus otsib oma meeskonda **KOKKA**.
Lisainfo tel 509 3249

Võtame tööle **KOKA või KOKAABI**.
Soovitav juhiluba. Tel 5622 9291

Vajatakse **TOOTMISTÖÖLIST**.
Töökoht Valtus. Tel 5300 5345

Pakume alalist tööd **LAOHIDJALE-MÜÜGIASSISTENDILE**.
Tel 511 2451

tyre group

- Rehvitööd
- Rehvide, velgede müük, paigaldus ja remont (velgede sirgendus)
- Müügil ka taastatud rehvid (VALLAI)

Taskus: 509 0243 • Laual: 453 3327
E-R 8.30-19, L 9-15, P kokkuleppel

GRUNDAR PUITOÜ

Metsakinnistute ja raide ost (sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpooteegiga koormatud metsakinnistud).
Aitame metsakavade koostamisel ja paberite vormistamisel.
Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 447 0525, Lille 4, Pärnu

SINU
tehtud lahe
fotoabamus
ootab lehes
avaldamist!
Saada pilt:
foto@sonumid.ee

Birgit
Õigemeel Ja Mihkel
Mattisen
Tõulud südames

09.12.2012 kell 17.00 Rapla Kirik
10.12.2012 kell 19.00 Tapa kirik
11.12.2012 kell 19.00 Haapsalu toomkirik
12.12.2012 kell 19.00 Tori kirik
16.12.2012 kell 16.00 Laitse graniitvilla
17.12.2012 kell 19.00 Keila kirik
18.12.2012 kell 19.00 Valga Kultuuri- ja huvialakeskus
19.12.2012 kell 19.00 Võru kultuurikeskus Kannel
21.12.2012 kell 19.00 Pärnu Eliisabeti kirik
22.12.2012 kell 19.00 Paide Püha Risti kirik
25.12.2012 kell 19.00 Tallinna Jaani kirik
26.12.2012 kell 19.00 Viljandi Jaani kirik
27.12.2012 kell 19.00 Tartu Jaani kirik
28.12.2012 kell 19.00 Põlva Maarja kirik
29.12.2012 kell 19.00 Vihula mõis
30.12.2012 kell 19.00 Kuressaare Laurentiuse kirik

Piletid müügil Piletilevis

Peamine erinevus kahe seaduse ettevalmistamisel seisnes poliitikute kaasamises. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse väljatöötamises olid peamised otsustajad Riigikogu maaelu ja regionaalpoliitika komisjoni liikmed, kes domineerisid teiste protsessis osalejate üle. Kuivõrd protsessi kaasati ka kõik Riigikogu fraktsioonid, olid poliitikutel kursis kõigi seaduse nüanssidega.

Valitsuse seaduse tegemisel oli poliitikuil passiivne roll. Esimeses etapis ei osalenud nad üldse otsustamises ning teises etapis olid pigem kummitempli rollis, kiites heaks või lükates tagasi kantslerite ja töörühma varem tehtud otsuseid või toetudes poliitiliste otsuste tegemisel tugevalt ekspertide arvamusele. Riigikogu poliitikutel ei olnud protsessi üldse kaasatud. Mis puutub aga ametnikesse, siis kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse koostamisel oli neil täita peamiselt tehniline roll, samal ajal kui valitsuse seaduse puhul olid kantslerid seaduse sisu puudutavates otsustes olulised kaasrääkijad.

Eelöeldut kokku võttes tegid Saar ja Olju oma järelduse: „Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse tegemise protsessi põhjal võiks järeldada, et konfiguratsioonid, kus poliitika kujundamisse on jooksvalt kaasatud ka seaduse vastuvõtjad ehk Riigikogu poliitikutel, on edukamad, sest seaduse koostajad ja vastuvõtjad on ühed ja samad isikud. Samal ajal tekib oht, et seadus on liialt poliitiline ning ametnike ja ekspertide professionaalne arvamus ei pääse esile. Asjaolu, et kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse vastuvõtmisega oli eelseisvate valimiste tõttu kiire ning seadus võeti vastu ajutisena, ainult tõestab eeltoodud väidet.“

Just seda me tõestada tahtsimegi.

Lugu sellest, kuidas maavanematest kubernerid tehti

7. mail, see oli reedene päev, laekus Riigikogu juhatusel otsuse eelnõu, mis kandis mittemidagiütlevat pealkirja „Põhimõtetest omavalitsuse korralduse seaduste väljatöötamisel“. Juhatus määras eelnõu arutamise järgmisele esmaspäevale ehk 10. maile. Kõik märgid näitavad, et kavas oli dokument lihtsalt formaalselt Riigikogust läbi lasta, ilma et selle ümber mingit arutelu oleks saanud tekkida.

Arutelu siiski tekkis, kuigi avalikkuse ette jõudis sellest toona vaid tühine osa. Aga pole lugu – Riigikogu stenogrammid aitavad meil taastada olulisemad lõigud puhkenud diskussioonist.

Eelnõu tutvustas maaelu ja regionaalpoliitika komisjoni liige Heiki Raudla (Isamaaliit). Sissejuhatus oli lühike: „Selle otsuse mõte on selles, et me suudaksime enne omavalitsusega seotud seaduse vastuvõtmist leppida kokku põhimõtte, mitu omavalitsuse tasandit tuleb.“

Kuigi, nagu eespool juba öeldud, püüti vältida igasugust sügavamat analüüsi, olid eelnõu ettevalmistajad siiski igaks juhaks ette näinud, et vaidlus võib tekkida ja seda eelkõige teise ehk maakonnatasandi maavolikogude ümber. Sellepärast pakkusid eelnõu autorid võimalikele opponentidele rahu veel enne, kui keegi reageeridagi jõudis. Heiki Raudla võis eelnõud tutvustades ette kanda: „Selle otsuse eelnõu esimeses lõigus on teatav kompromiss, mida kutsutakse pooleteisetasandiliseks omavalitsuseks. Seda ta siiski ei ole, kuid meenutab küll, sest maavolikogu asemele pakutav maakogu (me oleme sellest eespool juba rääkinud – T.T.) täidab õige mitmes valdkonnas maavolikogu ülesandeid.“

Raudla ei hakanud keerutama ja tunnistas ausalt: „Ta (maakogu - T.T.) on siiski pigem puhverorgan omavalitsuste ja maavalitsuste vahel.“

Paraku nendest nappidest selgitustest kõigile saadikutele siiski ei piisanud. Küsimustevooru avas Koonderakonna Ühenduse liige Tõnu-Reid Kukk: „Siin esimeses variandis on uus mõiste „maakogu“, kuid dešifreerimata on maavanema määramine. Kas jääb siiski nii, nagu vahepeal on juttu olnud, et kuberner määratakse valitsuse poolt?“

Heiki Raudla püüdis otsesest vastusest mööda hiilida: „Nii peaks tulema, muidugi on võimalikud variandid, kuid laiemas laastus ei toimu see ilma kooskõlastamata maakoguga.“

Nüüd proovis teine koonderakondlane, Raoul Üks-värv. Ta sihtis küsimuse otse Raudlale: „Teil on hea kogemus linnapeana (Raudla oli Viljandi volikogu esimees ja linnapea 1991-1992 – T.T.).

KODANIKE ÜHENDUSTE KÄRAJAD

RAPLAMAAL 2012

“Kodanikualgatusega laineid lüües”
13. detsember 2012 Rapla Kultuurikeskuses

Teave ja registreerimine (kuni 10.12):
www.arenduskeskused.ee või andres@raek.ee; 4894755

Soovime osta
PÖLLUMAAD
üle kogu Eesti.
PARIM HIND!
KIIRE TEHING!
Tel 506 9600 Ott

• Ohtlike puude langetamine
• Kruuntide puhastamine
võsast ja puidujäätmest
• Raietööd
• Kompleksteenused
Tel. 525 0893, 5626 0344
e-mail: info@vahergrupp.ee
www.raietööd.ee

Tel 511 0415,
517 9866, 489 4055,
www.landecker.ee

OSTAB
• metsakinnistuid
• hüpooteegiga ja
läbiraiutud kinnistuid

*Piltidel talipõõnajad

VASTUS .....

Nimi .....

ADDRESS, TEL .....

[illegible]

Saada ristsõna vastus hiljemalt **10. detsembriks** e-postile: **kuulutused@sonumid.ee**
(märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite
toimetuse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511
NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused.

17. novembril ilmunud suure ristsõna vastus on "**...MUL JAGUB SALLIMIST SILMINI!!!!**"
Talupoie kinkekaardi võitis **ELVI NURMSALU**
Auhinna saab kätte toimetusest.

AUHIINNAKS

MAILIS RAIDMA
KAIDI POOBUS
MARKOS VAHTRE
MATTIAS TAMMEKÄND
RENNO KEELMANN
KAROL KEELMANN

**RAAMATU VÕITIS MAILIS RAIDMA
EELMISE MÕISTATUSE VASTUS ON PILVELÕHKUJA!**

VASTUS .....

Nimi .....

ADDRESS, TEL .....

Auhinna saab kätte
Raplamaa Sõnumite
toimetusest

